

Holhustoimen kehittämistyöryhmän kannanotot (päivitetty 14.2.2014)

Sisältö

[1. Yleistä kannanotoista](#)

[2. Hakemisto](#)

[3. Kannanotot](#)

1 Yleistä kannanotoista

Tällä sivulla julkaistaan oikeusministeriön asettaman holhustoimen kehittämistyöryhmän kannanottoja lähinnä maistraattien sille esittämiin kysymyksiin.

Työryhmän kannanotot edustavat niitä näkemyksiä, joihin työryhmässä on päädytty pääosin keskustelujen perusteella. Kannanotoista on mahdollisesti hyötyä maistraattien harkitessa, miten lakia olisi tapauskohtaisesti tulkittava.

Tällä sivulla julkaistaan työryhmän kannanotot, jotka on annettu vuoden 2012 alusta lukien. Myös aiempia kannanottoja voidaan julkaista, jos niihin viitataan kysymyksen yhteydessä.

Kehittämisehdotuksia voi lähettää osoitteeseen [maaria.rubanin\(at\)om.fi](mailto:maaria.rubanin(at)om.fi).

2. Hakemisto

Edunvalvonnan siirtäminen

[Maistraattien yhdistyminen \(21.3.2012/ Kysymys 2\)](#)

Edunvalvontailmoitus

[Edunvalvontailmoituksen julkisuus \(23.1.2013/Kysymys 1\)](#)

Edunvalvontavaltuutus

[Voiko yleinen edunvalvoja toimia edunvalvontavaltuutettuna? \(19.1.2012/Kysymys 5\)](#)

[Toissijaisen edunvalvontavaltuutetun oikeus saada lääkärinlausunto \(21.3.2012/Kysymys 5\)](#)

[Voiko edunvalvontavaltuutettu valtuuttaa toisen sijaansa? \(21.3.2013/ Kysymys 6\)](#)

[Edunvalvontavaltuutuksen lakkaamista koskeva merkintä \(29.5.2013/Kysymys 1\)](#)

[Edunvalvontavaltuutuksen osittainen lakkaaminen \(11.10.2013/ Kysymys 1\)](#)

[Tuleeko maistraatin tutkia edunvalvontavaltuutuksen sisältöä? 14.2.2014/Kysymys 1](#)

Esteellisyys

[Maistraatin virkamies edunvalvojana \(2.6.2010/Liite 3\)](#)

[Sisarusten edustaminen \(19.1.2012/Kysymys 6\)](#)

[Maistraatin työntekijän esteellisyys1 \(11.10.2014/ Kysymys 4\)](#)

Henkilöä koskevat asiat

[Edunvalvojan huolenpitovelvollisuus \(14.9.2012/Kysymys 1\)](#)

Hallintaoikeus

[Lesken hallintaoikeus \(21.3.2012/Kysymys 3\)](#)

[Lesken oikeus vastikkeeseen hallintaoikeudesta \(23.1.2013/Kysymys 4\)](#)

Julkisuus

[Oikeudenomistajan käsite \(19.1.2012/Kysymys 2\)](#)

[Tietojensaantioikeus \(3/2005, Liite 2\)](#)

[Edunvalvontailmoituksen julkisuus \(23.1.2013/Kysymys 1\)](#)

Kansainväliset asiat

[Valvonnan siirto Ruotsista Suomeen \(19.1.2012/Kysymys 3\)](#)

[Ulkomailla asuva edunvalvoja \(21.3.2012/Kysymys 1\)](#)

[Virolaisten edunvalvonta \(29.5.2013 Kysymys 3\)](#)

Kuolinpesä

[Oikeudenomistajan käsite \(19.1.2012/Kysymys 2\)](#)

[Kuolinpesän osakkaiden valitusoikeus lupa-asiassa \(19.1.2012/Kysymys 4\)](#)

[Sisarusten edustaminen \(19.1.2012/Kysymys 6\)](#)

[Lesken hallintaoikeus \(21.3.2012/Kysymys 3\)](#)

[Omistajattoman tilan testamentti \(12.11.2012/Kysymys 1\)](#)

[Lesken vähimmäissuoja \(11.2012/Kysymys 2/12\)](#)

Lastensuojelu

[Maistraatin toimivalta lastensuojelun edunvalvojan määräämisessä \(23.1.2013/Kysymys 2\)](#)

Lesken asema

[Lesken oikeus vastikkeeseen hallintaoikeudesta \(23.1.2013/Kysymys 4\)](#)

Lupa-asiat

[Rakentamattoman tontin vuokraaminen \(15.3.2011/Liite 1\)](#)

[Luvan epääminen edunvalvojan toiminnassa olevien epäselvyyksien vuoksi \(19.1.2012/Kysymys 1\)](#)

[Lesken hallintaoikeus \(21.3.2012/Kysymys 3\)](#)

[ETF-rahastojen luvanvaraisuus \(21.4.2012/Kysymys 7\)](#)

[Golf-osakkeen luvanvaraisuus \(14.9.2012/Kysymys 2\)](#)

[Vuokraoikeus \(14.9.2012/Kysymys 3\)](#)

[Tarvitseeko edunvalvoja luvan antaessaan pesänselvittäjälle suostumuksen kiinteistön myyntiin \(14.9.2012/Kysymys 4\)](#)

[Omistajattoman tilan testamentti \(12.11.2012/Kysymys 1\)](#)

[Maistraatin lupa \(23.1.2013/Kysymys 3\)](#)

Maistraatin rooli

[Holhousviranomaisen edustaminen tuomioistuimessa 29.5.2013/Kysymys 2](#)

Perinnönjako

[Lesken hallintaoikeus \(21.3.2012/Kysymys 3\)](#)

[Omistajattoman tilan testamentti \(12.11.2012/Kysymys 1\)](#)

[Lesken vähimmäissuoja \(11.2012/Kysymys 2/12\)](#)

[Lesken oikeus vastikkeeseen hallintaoikeudesta \(23.1.2013/Kysymys 4\)](#)
[Perinnönjako ennen 1.12.1995 kuolleen perittävän jälkeen \(11.10.2014/Kysymys 2\)](#)

Päätös

[Maistraatin luvan täytäntöönpanokelpoisuus 14.2.2014/Kysymys 2](#)

Testamentti

[Omistajattoman tilan testamentti \(12.11.2012/Kysymys 1\)](#)

Täytäntöönpano

[Maistraatin luvan täytäntöönpanokelpoisuus 14.2.2014/Kysymys 2](#)

Valitusoikeus

[Kuolinpesän osakkaiden valitusoikeus lupa-asiassa \(19.1.2012/Kysymys 4\)](#)

Yhteisomistussuhteen purku

[Uskotun miehen määräys yhteisomistussuhteen purkamista varten \(6.10.2011/Liite 3\)](#)

[Yhteisomistussuhteen purku \(21.3.2012/Kysymys 4\)](#)

Yleinen edunvalvoja

[Voiko yleinen edunvalvoja toimia edunvalvontavaltuutettuna? \(19.1.2012/Kysymys 5\)](#)

[Sisarusten edustaminen \(19.1.2012/Kysymys 6\)](#)

[Yleisen edunvalvojan vaihtaminen työsuojelullisin perustein \(14.2.2014/Kysymys 3\)](#)

3. Kannanotot

2012

[Luvan epäminen edunvalvojan toiminnassa olevien epäselvyyksien vuoksi \(19.1.2012/Kysymys 1\)](#)

[Oikeudenomistajan käsite \(19.1.2012/Kysymys 2\)](#)

[Valvonnan siirto Ruotsista Suomeen \(19.1.2012/Kysymys 3\)](#)

[Kuolinpesän osakkaiden valitusoikeus lupa-asiassa \(19.1.2012/Kysymys 4\)](#)

[Voiko yleinen edunvalvoja toimia edunvalvontavaltuutettuna? \(19.1.2012/Kysymys 5\)](#)

[Sisarusten edustaminen \(19.1.2012/Kysymys 6\)](#)

[Ulkomailla asuva edunvalvoja \(21.3.2012/Kysymys 1\)](#)

[Maistraattien yhdistyminen \(21.3.2012/ Kysymys 2\)](#)

[Lesken hallintaoikeus \(21.3.2012/Kysymys 3\)](#)
[Yhteisomistussuhteen purku \(21.3.2012/Kysymys 4\)](#)
[Toissijaisen edunvalvontavaltuutetun oikeus saada lääkärinlausunto \(21.3.2012/Kysymys 5\)](#)
[Voiko edunvalvontavaltuutettu valtuuttaa toisen sijaansa? \(21.3.2013/ Kysymys 6\)](#)
[ETF-rahastojen luvanvaraisuus \(21.4.2012/Kysymys 7\)](#)
[Edunvalvojan huolenpitovelvollisuus \(14.9.2012/Kysymys 1\)](#)
[Golf-osakkeen luvanvaraisuus \(14.9.2012/Kysymys 2\)](#)
[Vuokraoikeus \(14.9.2012/Kysymys 3\)](#)
[Tarvitseeko edunvalvoja luvan antaessaan pesänselvittäjälle suostumuksen kiinteistön myyntiin \(14.9.2012/Kysymys 4\)](#)
[Omistajattoman tilan testamentti \(12.11.2012/Kysymys 1\)](#)
[Lesken vähimmäissuoja \(12.11.2012/Kysymys 2/12\)](#)

2013

[Edunvalvontailmoituksen julkisuus \(23.1.2013/Kysymys 1\)](#)
[Maistraatin toimivalta lastensuojelun edunvalvojan määräämisessä \(23.1.2013/Kysymys 2\)](#)
[Maistraatin lupa \(23.1.2013/Kysymys 3\)](#)
[Lesken oikeus vastikkeeseen hallintaoikeudesta \(23.1.2013/Kysymys 4\)](#)
[Edunvalvontavaltuutuksen lakkaamista koskeva merkintä \(29.5.2013/Kysymys 1\)](#)
[Holhousviranomaisen edustaminen tuomioistuimessa \(29.5.2013/Kysymys 2\)](#)
[Virolaisten edunvalvonta \(29.5.2013 Kysymys 3\)](#)
[Edunvalvontavaltuutuksen osittainen lakkaaminen \(11.10.2013/ Kysymys 1\)](#)
[Perinnönjako ennen 1.12.1995 kuolleen perittävän jälkeen \(11.10.2014/Kysymys 2\)](#)
[Maistraatin työntekijän esteellisyys1 \(11.10.2014/ Kysymys 4\)](#)

2014

[Tuleeko maistraatin tutkia edunvalvontavaltuutuksen sisältöä? \(14.2.2014/Kysymys 1 \)](#)
[Maistraatin luvan täytäntöönpanokelpoisuus \(14.2.2014/Kysymys 2\)](#)
[Yleisen edunvalvojan vaihtaminen työsuojelullisin perustein \(14.2.2014/Kysymys 3\)](#)

Aiempia kannanottoja

[Tietojensaantioikeus \(3/2005, Liite 2\)](#)
[Maistraatin virkamies edunvalvojana \(2.6.2010/Liite 3\)](#)
[Uskotun miehen määräys yhteisomistussuhteen purkamista varten \(6.10.2011/Liite 3\)](#)
[Rakentamattoman tontin vuokraaminen \(15.3.2011/Liite 1\)](#)

Kannanotot vuosittain

Vuosi 2012

Luvan epääminen edunvalvojan toiminnassa olevien epäselvyyksien vuoksi (19.1.2012/Kysymys 1)

Kun harkitaan luvan myöntämistä oikeustoimeen, minkälainen merkitys voidaan antaa sille, että edunvalvojan toiminnassa on epäselvyyksiä? Voidaanko luvan myöntämistä pitkittää niin kauan että edunvalvoja saadaan vaihdettua?

Kysymys on noussut esille perinnönjakoa koskevassa lupa-asiassa. Perinnönjako sinänsä on selvä, mutta luvan antaminen on pitkittynyt, koska alaikäisen edunvalvojan toiminnassa on ilmennyt epäselvyyksiä ja edunvalvoja on jouduttu vaihtamaan. Pitkittyminen ei ole luonnollisesti suotavaa kuolinpesän muiden osakkaiden kannalta. Mikä olisi asiallinen menettelytapa?

Työryhmän kannanotto:

Holhoustoimilain 35 §:n mukaan holhousviranomaisen voi myöntää luvan, jos oikeustoimi tai toimenpide, johon lupaa haetaan, on päämiehen edun mukainen. Päämiehen etua arvioitaessa on otettava huomioon muun muassa holhoustoimilain 37 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan edunvalvojan on hoidettava päämiehensä omaisuutta sillä tavoin, että omaisuus ja sen tuotto voidaan käyttää päämiehen hyödyksi ja tyydyttämään hänen henkilökohtaisia tarpeitaan.

Tällöin lupaharkinta voi pitkittyä, jos maistraatti joutuu vaihtamaan edunvalvojaa sen turvaamiseksi, että omaisuutta hoidetaan luvan antamisen jälkeen päämiehen edun mukaisesti.

Koska lupa-asia tulee hallintolain mukaisesti käsitellä maistraatissa ilman aiheutonta viivytystä, ratkaisuna voisi olla edunvalvojan määrääminen ottamaan vastaan päämiehelle tuleva omaisuus ja hoitamaan sitä, kunnes edunvalvonta-asia on ratkaistu.

Oikeudenomistajan käsite (19.1.2012/Kysymys 2)

Pyydän työryhmää ottamaan kantaa siihen, miten HolhTL 88.1 §:n termiä ”oikeudenomistaja” olisi tulkittava.

Onko kysymys

- a. kaikissa tapauksissa samalla tavalla määräytyvästä henkilöpiiristä vai
- b. henkilöpiiristä, joka määräytyy intressipunninnan kautta?

Jos vastaus edelliseen on a., niin ketkä tähän henkilöpiiriin kuuluvat?

Aikaisemmat kannanotot

”Oikeudenomistajaa” ei ole terminä lainsäädännössä määritelty samalla tavalla kuin esimerkiksi termi ”kuolinpesän osakas”. Sitä kuitenkin käytetään eri laeissa. Suomen jäämistöoikeus I -teoksen uusimmassa painoksessa oikeudenomistajaa käytetään esim. kuvaamaan sitä osakkaita laajempaa henkilöpiiriä, joka on merkittävä perukirjaan (s. 294-295).

Holhustoimen kehittämistyöryhmältä kysyttiin aikaisemman lain tulkintaa siltä osin, oliko kysymyksessä oikeudenomistajien kollektiivinen oikeus. Vastauksessaan työryhmä sivusi nyt esitettyä kysymystä lausumalla, että ”Oikeudenomistajat käsite kattaa laajemman piirin kuin kuolinpesän osakkaat. Oikeudenomistaja voi kuolinpesän *osakkaan lisäksi olla esimerkiksi legaatinsaaja tai velkoja.*” ([Ks linkki 3/2005 Liite 2](#)).

Hallituksen esityksessä edunvalvontavaltuutuksesta annetuksi laiksi ja HolhTL muuttamiseksi 52/2006 kysymystä niin ikään sivuttiin yksityiskohtaisissa perusteluissa:

”44 §. Valtuuttajan oikeudenomistajan oikeus saada tietoja. ---

Pykälään on otettu nimenomainen säännös valtuuttajan oikeudenomistajan tiedonsaantioikeudesta. Valtuuttajan kuoltua hänen oikeudenomistajallaan saattaa olla tarve perehtyä valtuuttajaa koskeviin holhousviranomaisen asiakirjoihin muun muassa pesänselvityksen toimittamiseksi. Sen vuoksi ehdotetaan, että valtuuttajan oikeudenomistajalla olisi oikeus saada samat tiedot, jotka olisi tullut antaa valtuuttajalle itselleen. Tiedonsaantioikeus olisi yhdelläkin pesän osakkaista eikä pelkästään kuolinpesällä yhteisesti. Tämä on tarpeen esimerkiksi sellaisen eturistiriitatilanteen varalta, jossa yksi pesän osakkaista on toiminut valtuutettuna ja toinen osakas haluaa perehtyä asiakirjoihin selvittääkseen, miten valtuutettu on hoitanut tehtävänsä.

88 §. ---

Pykälän jälkimmäisen virkkeen säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että edunvalvonnassa olleen kuoltua hänen yhdelläkin oikeudenomistajallaan olisi oikeus saada ne tiedot, jotka olisi tullut antaa edunvalvonnassa olevalle itselleen. Tiedonsaantioikeuden kuuluminen kullekin kuolinpesän osakkaalle itsenäisesti on perusteltua esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa yksi pesän osakkaista on toiminut vainajan edunvalvojana ja toinen osakas haluaa perehtyä holhousviranomaisen asiakirjoihin selvittääkseen, miten edunvalvoja on hoitanut tehtävänsä.”

Jos henkilö katsotaan ”oikeudenomistajaksi” HolhTL 88 §:ää sovellettaessa, saa hän käytännössä asianosaisen tiedonsaantioikeuden edunvalvonnassa olleen henkilön kaikkiin salassa pidettäviin tietoihin – pykälän sanamuoto ei mielestäni mahdollista, että tiedonsaantioikeutta arvioitaisiin tieto/asiakirjakohtaisesti. Siis niin, että arvioitaisiin, onko tiedon pyytjä oikeudenomistajan asemassa sillä tavoin, että hänellä on perusteltu intressi saada juuri se tieto, jota hän pyytää. Tiedon pyytäjällä joko on tai ei ole sama tiedonsaantioikeus kuin edesmenneellä päämiehellä olisi koko päämiehestä olevaan tietomassaan. Tästä seuraa mielestäni, että termiä on tulkittava suppeasti.

Selkeintä olisi rajoittaa tulkinta koskemaan kuolinpesän osakkaita ja pesänselvittäjää. Tälle tulkinnalle saa ainakin heikkoa tukea HE:stä.

Jos mennään osakkaiden ja pesänselvittäjän henkilöpiiriin ulkopuolelle, on kysymyksen a. -vaihtoehdon mukaisesti toimittaessa hankala löytää sellaisia muita henkilöitä, joilla voisi katsoa aina olevan ”oikeudenomistajan” tiedonsaantioikeus. Mahdollisesti kysymykseen voisi tulla sellainen leski, joka ei ole kuolinpesän osakas – tätäkin laajennusta on kuitenkin minusta vaikeata perustella.

B. -vaihtoehto antaisi mahdollisuuden tietojen luovuttamiseen osakkaiden ja pesänselvittäjän lisäksi esimerkiksi joillekin legaatinsaajille (esim. legaatti pääosasta omaisuutta tai sellaisesta merkittävästä omaisuudesta, jonka edunvalvoja on luovuttanut), leskelle (esimerkiksi, jos tällä on sellaisia merkittäviä vaatimuksia pesältä, joiden nojalla tiedonsaantioikeuden myöntäminen olisi katsottava perustelluksi) tai vainajan merkittävimmille velkojille joissakin tapauksissa. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu, ettei tälle tulkintavaihtoehdolle oikein ole saatavissa tukea laista – maistraatit joutuisivat ratkomaan hankalia rajanvetokysymyksiä varsin vähäisin eväin.

Työryhmän kannanotto:

Hallituksen esityksen perusteluista voi saada käsityksen, että oikeudenomistaja-käsite tarkoittaisi nimenomaan kuolinpesän osakkaita. Käsite on kuitenkin tulkinnallinen.

Selvää on, että oikeudenomistajia ovat ainakin kuolinpesän osakkaat. Käsitteen voidaan kuitenkin katsoa sisältävän myös muita tahoja, joilla voi olla tarve saada tietoja käyttöönsä oikeuksiensa toteuttamiseksi. Näitä voivat olla esimerkiksi legaatin saaja ja leski, jolla ei ole avio-oikeutta kuolleen puolisonsa omaisuuteen. Näissä tapauksissa oikeudenomistajien piirin laajuus joudutaan arvioimaan tapauskohtaisesti.

Lisäksi voidaan todeta, että tietojen luovuttamista koskevaa myönteistä päätöstä ei ole julkisuuslaissa rajattu valitusoikeuden ulkopuolelle. Siten tietojen luovutus päätös on valituskelpoinen riippumatta siitä, onko se kielteinen vai myönteinen. Jos maistraatti tekee myönteisen päätöksen asiakirjojen luovuttamisesta, muilla oikeudenomistajilla on oikeus valittaa päätöksestä. Hallintolainkäyttölain mukaan päätös tulee lähtökohtaisesti noudatettavaksi vasta, kun päätös on lainvoimainen. Tämä edellyttää päätöksen asianmukaista tiedoksi antamista kuolinpesälle ja mahdollisille muille tiedossa oleville oikeudenomistajille.

Valvonnan siirto Ruotsista Suomeen (19.1.2012/Kysymys 3)

Minulla askarruttaa miten laitetaan vireille sellainen asia, jossa päämies on muuttanut Ruotsista Suomeen. Saimme Eskilstunan holhousviranomaiselta kirjeen, jossa edunvalvoja oli tehnyt osoitteenmuutoksen ja pyysi valvonnan siirtoa Suomeen.

Meidän maistraatissa ei ole aikaisemmin ollut vastaavanlaisia tapauksia, ja nyt heräsikin kysymys miten tämä asia tästä etenee...

Laitammeko sen edunvalvojan määräämisenä vai edunvalvojan vapauttaminen tehtävästään ja uuden edunvalvojan määrääminen?

Työryhmän kannanotto:

Kun päämiehelle on Ruotsissa määrätty edunvalvoja, edunvalvojan määräys säilyy, vaikka päämies muuttaa Suomeen. Kysymyksessä on siis valvonnan siirto, jolloin olemassa olevalle edunvalvojalle syntyy tilivelvollisuus Suomessa toimivalle holhousviranomaiselle. Tällöin maistraatti saattaa kuitenkin käytännön syistä joutua harkitsemaan edunvalvojan vaihtoa, jolloin kysymykseen tulee edunvalvojan vapauttaminen ja uuden edunvalvojan määrääminen.

Maisaan merkitään siten ensin siirto ja sitten tarvittaessa edunvalvojan vapauttaminen tehtävästään ja uuden edunvalvojan määrääminen.

Kuolinpesän osakkaiden valitusoikeus lupa-asiassa (19.1.2012/Kysymys 4)

Maistraatissa on valmistelussa erään yleisen edunvalvojan hakemus, jolla hän on pyytänyt maistraatin lupaa perinnönjaolle. Edunvalvoja itse katsoo, ettei lupaa lain mukaan voida myöntää. Hän kuitenkin hakee lupaa, jotta pesän toinen osakas, joka pitää ehdotettua jakoa ainoana oikeana, voisi valittaa maistraatin päätöksestä hallinto-oikeuteen.

Onko toisella pesän osakkaalla valitusoikeus maistraatin päätöksestä? Osakkaina ovat siis kaksi veljestä, joista toisella on edunvalvoja.

Nähdäkseni asiassa on sekä valitusoikeutta puoltavia että sitä vastaan puhuvia seikkoja.

Toisaalta voidaan katsoa, että päätös ”vaikuttaa välittömästi” hänen oikeuteensa, kun pesää ei kerran voida sopimusperusteisesti jakaa ilman maistraatin lupaa, mutta toisaalta olemme olleet siinä käsityksessä, että lupapäätöksen asianosaisia ovat edunvalvoja ja päämies.

Työryhmän kannanotto:

Hallintolainkäyttölain (586/586) 6 §:n 1 momentin mukaan päätöksestä saa valittaa se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Asiasta on olemassa korkeimman oikeuden ratkaisu KHO 22.12.2005/3567 (Dno 2187/2/04), jossa KHO on katsonut, että kuolinpesän osakkaalla ei ole oikeutta valittaa maistraatin lupa-asiaa koskevasta ratkaisusta, koska maistraatin päätöstä ei ole kohdistettu hakijaan eikä se välittömästi vaikuta hallintolainkäyttölaissa tarkoitetulla tavalla hänen oikeuteensa, velvollisuuteensa tai etuunsa.

Työryhmän näkemyksen mukaan ratkaisu vastaa myös holhustoimilain ajatuksia. Näin ollen kysyjän mainitsemassa tapauksessa osakkaalla ei siis ole valitusoikeutta.

Voiko yleinen edunvalvoja toimia edunvalvontavaltuutettuna? (19.1.2012/Kysymys 5)

Voiko edunvalvontavaltakirjassa esittää yleistä edunvalvojaa valtuutetun tehtävään? Onko yleinen edunvalvoja velvollinen ottamaan tehtävää vastaan? Henkilö haluaa edunvalvontavaltakirjalla varmistaa, että asiat tulevat hoidetuksi ja että sukulaiset ym. eivät pääse missään olosuhteissa sekaantumaan raha-asioihin.

Työryhmän kannanotto:

Edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain (648/2007) 3 §:n mukaan edunvalvontavaltuutetuksi ei voida määrätä oikeushenkilöä. Valtuutetuksi ei siten voida määrätä esimerkiksi Helsingin oikeusaputoimiston 1 yleistä edunvalvojaa. Yleiset edunvalvojat eivät myöskään ole velvollisia ottamaan vastaan edunvalvontavaltuutetun tehtävää.

Säädös ei luonnollisesti estä yleisen edunvalvojan tehtävää hoitavaa henkilöä toimimasta suostumuksellaan esimerkiksi sukulaisensa edunvalvontavaltuutettuna.

Sisarusten edustaminen (19.1.2012/Kysymys 6)

Kun edunvalvoja edustaa täysi-ikäisiä sisaruksia perinnönjaossa (yleinen edunvalvoja on molempien edunvalvoja), niin miten esteellisyttä tulisi tulkita holhoustoimilain 32 §:n 2 momentin valossa.

Kun selvittelin alueemme tulkintoja, oli niissä eroja. Asiaa on tulkittu niin, että kohta "voi edustaa sisaruksia, jos edut eivät ristiriidassa" koskee myös täysi-ikäisten yhteistä edunvalvojaa, jolloin jos ei muuta esteellisyttä ole, edunvalvoja voisi edustaa molempia päämiehiä jaossa. On myös tulkittu niin, että lainkohta koskee vain alaikäisten edunvalvojaa eli lainkohta olisi kirjoitettu silmälläpitäen alaikäisiä, jolloin täysi-ikäisten yhteinen edunvalvoja joutuisi hakemaan itselleen aina sijaisen. Lain esityöt eivät asiassa tuo valaisua.

Lisäksi on ollut erilaista tulkintaa siitä, että jos edunvalvojan sijainen pitää määrätä, tulisiko se määrätä molemmille päämiehille vai vain toiselle. Kun lainkohtaa luetaan kirjaimellisesti, on niin, että jos vain toiselle päämiehelle määrätään sijainen, on varsinainen edunvalvoja esteellinen edustamaan toista päämiestä, sillä vastapuolella on päämies, jota edunvalvoja edustaa ja lain 32..2. ensimmäisen lauseen mukaan, edunvalvoja olisi esteellinen. Alueellamme on tulkittu asiaa kahdella tavalla. On määrätty molemmille sijainen ja on määrätty vain toiselle.

Työryhmän kannanotto:

Holhoustoimilain 32 §:n 2 momentin mukaan, ”jos sisaruksilla on yhteinen edunvalvoja, hänellä on valta edustaa sisaruksia perinnönjaossa, jos näiden edut eivät ole perinnönjaossa esitettyjen vaatimusten tai muiden jakoon liittyvien seikkojen johdosta ristiriidassa keskenään”. Lain sanamuoto ei siten erittele edunvalvonnassa olevia alaikäisiä ja täysi-ikäisiä sisaruksia. Näin ollen sijaista ei tarvita, jos lain edellytykset muutoin täyttyvät.

Jos kysymyksessä on sisarusten välinen ristiriita, sijainen tarvitaan työryhmän näkemyksen mukaan yleensä molemmille päämiehille.

Jos on kysymys yleisestä edunvalvojasta ja sijainen määrättäisiin vain toiselle sisarukselle, syntyisi tilanne, jossa yleinen edunvalvoja olisi aiemmin edustanut päämiehensä vastapuolta asiassa, jossa tietoon tulleilla seikoilla voi olla merkitystä. Tämä on kielletty holhustoimen edunvalvontapalvelujen järjestämistä koskevan lain 5 §:n 1 momentissa.

Jos yhteisenä edunvalvojana on päämiesten läheinen sukulainen, esteellisyys syntyy holhoustoimilain 32 §:n 2 tai 3 momentin perusteella. Esimerkiksi jos kysymyksessä on heidän vanhempansa, hän ei voi toimia toisenkaan lapsensa edustajana, koska edunvalvoja ei 2 momentin mukaan saa edustaa päämiestään, jos vastapuolena on edunvalvojan lapsi.

Työryhmän näkemyksen mukaan sijainen on syytä määrätä molemmille päämiehille myös, jos yhteisenä edunvalvojana toimii joku muu kuin edellä mainittu taho. Tällöin voidaan muun muassa varmistua päämiesten tasavertaisesta asemasta, kun ei esimerkiksi ole tarvetta arvioida kummalle päämiehelle sijainen määrättäisiin.

Ulkomailla asuva edunvalvoja (Kysymys 1/21.3.2012)

Maistraatissamme on tullut esille kysymys siitä, voidaanko alueellamme asuvalle päämiehelle määrätä ulkomailla asuva henkilö edunvalvojaksi? Maistraatissamme on vallinnut käytäntö, ettei ulkomailla asuvia henkilöitä haeta/määrätä edunvalvojaksi. Tiedossamme on, että muissa maistraateissa on myös toisenlaista käytäntöä. Kysymme myös, onko merkitystä sillä, onko ulkomailla asuva edunvalvoja Suomen vai ulkomaan kansalainen?

Maistraattimme kanta on perustunut osaltaan siihen, että ulkomailla asuminen voi tuottaa hankaluuksia edunvalvojan valvomisessa. Mikäli ulkomailla asuva edunvalvoja ei toimita esimerkiksi vuositiliä, pakkokeinojen kohdistamisessa tällaiseen henkilöön voi olla vaikeuksia. Tiedossamme on myös kirjallisuudessa esitetty kanta: ”Jos uskotun miehen ja päämiehen väliseen henkilökohtaiseen kontaktiin ei ole mahdollisuutta, ei Suomessa asuvalle päämiehelle tulisi määrätä uskotuksi mieheksi ulkomailla asuvaa henkilöä siitäkään huolimatta, että ehdotettu henkilö olisi päämiehen lähin sukulainen ja vielä Suomen kansalainen.” (Uskottu mies holhousoikeuden järjestelmässä, Urpo Kangas, 1987, s. 30)

Meidän tapauksessamme on kysymys Haaparannalla asuvasta henkilöstä, jota on ehdotettu edunvalvojaksi. Fyysinen välimatka päämiehen ja tämän henkilön välillä ei ole suuri. Edunvalvojaksi ehdotettu on Ruotsin kansalainen. Edunvalvojaksi ehdotettu on päämiehen lapsi. Päämiehen lapset vastustavat muun kuin ehdotetun edunvalvojan määräämistä päämiehelle.

Työryhmän kannanotto:

Holhustoimilaki ei edellytä, että edunvalvojan tulisi olla Suomen kansalainen tai että hänen tulisi asua Suomessa.

Edunvalvojan valinnan tulee tapahtua kokonaisarviointin pohjalta. Jos muun muassa riittävä yhteydenpito päämiehen kanssa järjestyy ja edunvalvoja on muutoinkin sopiva tehtävään, työryhmä ei pidä ulkomailla asumista esteenä edunvalvojaksi määräämiselle. On kuitenkin syytä huomata, että pakkokeinot eivät ole välttämättä käytettävissä ulkomailla asuvaan edunvalvojaan.

Maistraattien yhdistyminen (Kysymys 2/21.3.2012)

Tuleeko tehdä siirtopäätös, jos päämies siirtyy maistraatin sisällä yksiköstä toiseen? .

Työryhmän kannanotto:

Vaikka päämies muuttaa maistraatin toimialueen sisällä kunnasta toiseen, holhousviranomaisen säilyy samana. Siirtopäätöstä ei siis tarvita.

Lesken hallintaoikeus (Kysymys 3/21.3.2012)

Maistraatti on antanut jakamattoman kuolinpesän hallussa olleen purkukuntoisen kiinteistön myymiseksi luvan 30.5.2011. Kiinteistö on myyty 30.6.2011 päivätyllä kaupalla.

Kuolinpesän tilillä on kiinteistön kauppahintana saatu summa vähennettynä välityspalkkiolla. Päämies on suostunut kaikkiin oikeustoimiin. Päämiehen toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Maistraatilta on haettu lupaa perinnönjaon suorittamiseksi 18.11.2011. Maistraatti ei myöntänyt lupaa perinnönjaolle, vaan edellytti maksettavaksi korvausta leskelle hallintaoikeuden luovuttamisesta:

1) Pitääkö lesken saada kaikissa kuolinpesän asuntoja tai kiinteistöjä koskevissa myynneissä korvaus hallintaoikeuden luovuttamisesta ja/tai pitääkö lesken kirjallisesti luopua korvauksetta käyttöoikeudestaan? Jos kirjallinen suostumus luopumisesta vaaditaan niin tarvitaanko lääkärintodistus todentamaan päämiehen ymmärrys?

2) Onko kyse lahjasta?

3) Onko tarpeen, että rintaperilliset luopuvat omasta osuudestaan kuolinpesässä vai tuleeeko leskelle maksettava mahdollinen korvaus suorittaa pesän ulkopuolisin varoin?

4) Onko lesken hallintaoikeus tulkittava laajasti kestäväksi lesken loppuiän riippumatta siitä missä leski asuu? Vai loppuuko lesken hallintaoikeus hänen muuttaessaan toiseen (tässä tapauksessa parempaan ja turvatumpaan) asuntoon?

5) Jos kuolinpesässä on vain yksi rintaperillinen lesken lisäksi, niin onko korvaus maksettava myös niissä tapauksissa?

Työryhmän kannanotto:

1) ja 2): Jos edunvalvoja luopuu päämiehen puolesta ilman vastiketta hallintaoikeudesta, jolla on taloudellista arvoa, kysymyksessä on lahja, joka on holhoustoimilain mukaan kielletty toimi.

Päämies voi itse luopua hallintaoikeudesta ilman vastiketta, jos hän on oikeustoimikelpoinen. Oikeustoimikelpoisuudesta on syytä varmistua sopivalla tavalla esimerkiksi liittämällä lääkärinlausunto luopumisasiakirjan liitteeksi. Luopuminen on syytä tehdä kirjallisesti.

Jos edunvalvoja luopuu päämiehensä puolesta hallintaoikeudesta, luopumisesta tulee saada korvaus, joka vastaa hallintaoikeuden arvoa. Luopuminen ilman vastiketta on mahdollista, jos on objektiivisesti todettavissa, että kohteella ei ole taloudellista arvoa.

3) Edunvalvonnan kannalta ei ole merkitystä, mistä varoista vastike maksetaan päämiehelle.

4) Perintökaaren 3 luvun 1 a §:n mukaan rintaperillisen jakovaatimuksen ja testamentinsaajan oikeuden estämättä eloonjäänyt puoliso saa pitää jakamattomana hallinnassaan puolisoiden yhteisenä kotina käytetyn tai muun jäämistöön kuuluvan

eloonjääneen puolison kodiksi sopivan asunnon, jollei kodiksi sopivaa asuntoa sisälly eloonjääneen puolison varallisuuteen.

Pykälän 3 momentin mukaan eloonjääneen puolison oikeuteen pitää 1 ja 2 momentin mukaan omaisuutta hallinnassaan on vastaavasti sovellettava, mitä 12 luvussa on säädetty testamenttiin perustuvasta käyttöoikeudesta.

Laissa ei ole säädetty suoraan siitä, päättykö lesken hallintaoikeus, jos hän muuttaa asunnosta pois. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että hallintaoikeus jatkuu edelleen. (esim. Aarnio – Kangas: Suomen jäämistöoikeus I, Helsinki 2009 s. 995 - 996). Toisaalta lesken hallintaoikeudesta on olemassa myös korkeimman oikeuden tapaus KKO 1993:64, jossa asiaan on otettu päinvastainen tulkinta. Ratkaisu perustui siihen, että ulkomailla asuvan lesken ei ollut tarkoituskaan asua Suomessa. Kysymys siitä, onko ratkaisulla merkitystä kotimaisissa tapauksissa, on avoin.

5. Rintaperillisten määrällä ei ole vaikutusta siihen, tuleeko lesken saada vastike vai ei.

Yhteisomistussuhteen purku (Kysymys 4 / 21.3.2012)

Esille tuli kysymys siitä, tarvitaanko yhteisomistuksen purkuun maistraatin lupa? Vuositilin välistä löytyi sopimus yhteisomistuksen purkamisesta.

Koska työryhmän vastauksessa ([6.10.2011/liite 3](#)) on käsitelty yhteisomistussuhteen purkamista varten määrätyn uskotun miehen oikeuksia ja velvollisuuksia, joista säädetään eräistä yhteisomistussuhteista annetussa laissa (180/1958), tilintarkastaja oli ensin pyrkinyt hakemaan ratkaisua kysymykseen ko. laista. Onko lakia tulkittava siten, että uskotun miehen määräystä haetaan oikeudelta erimielisyystilanteissa, mutta yhteisomistajat voivat keskenään sopia yhteisomistuksen purkamisesta, jos kaikki yhteisomistajat siihen suostuvat?

Entä holhoustoimilain 34 § n lupasäännöstö yhteisomistuksen purkamisen yhteydessä? Keskustellessamme useiden kollegojen kanssa asiasta yleinen kannanotto tuntui olevan se, että lupaa ei voida vaatia, koska yhteisomistuksen purkua ei ole mainittu 34 §:ssä eikä §:ää voida tulkita laajentavasti.

Kysymyksessä olevassa sopimuksessa yhteisomistuksen purkamisesta oli kuitenkin jaettu kiinteistö X yhdelle ja kiinteistö Y toiselle, kiinteistö Z kolmannelle ja siitä määräala neljännelle. Yhteisomistajille muodostettiin vielä haamutila tiloille kuuluvista osuuksista yhteismetsään, johon kaikki eivät saaneet osuutta. Eikö tämä sittenkin ole 34.1 § 1-kohdan lupa-asia? Vanhat kiinteistöt ovat harvoin identtisiä. Sopimuksen otsikosta huolimatta kysymyksessä on reaalisesti vaihto päämiehen yhteisomistusosuudesta yksilölliseen kiinteistöön.

Kirjassa Timo Rabinä – Pekka Nykänen: Yksityishenkilöiden luovutusvoittojen verotus todetaan, että yhteisomistuksen purkaminen voidaan joissain tapauksissa katsoa veronalaiseksi luovutukseksi. Esim. ratkaisussa KHO 1963 II 23 oli kysymys yhteisesti omistettujen kiinteistöjen jakamisesta... Esimerkiksi kolmen kiinteistön yhteisomistuksen purkaminen kolmen omistajan kesken siten, että kukin saa yksin yhden kiinteistön, on luovutusvoiton realisoiva vaihto. Sen sijaan kiinteistön

yhteisomistuksen purkamista halkomalla ei pidetä luovutuksena, jos kaikki yhteisomistajat saavat halkomistoimituksessa tilat, joiden arvot vastaavat heidän aiempia omistussuosuuksiaan. Lajiesineiden yhteisomistuksen purkamista esimerkiksi jakamalla samanlaiset liikeosakkeet omistussuuden suhteessa ei katsottu ratkaisussa KHO 1981 II 566 luovutukseksi.

Koska asiasta keskustelu aiheutti todella paljon ”hämminkiä”, työryhmän kannanotto koosteessa olisi varsin hyvä lisä aihepiiriin.

Työryhmän kannanotto:

Yhteisomistus kiinteään omaisuuteen voidaan purkaa joko halkomalla, hakemalla tuomioistuimen lupa omaisuuden myyntiin tai siten, että yhteisomistajat luovuttavat osuuksiaan. Yhteisomistussuhde voidaan purkaa myös lohkomistoimituksessa, minkä perusteena on yhteisomistajien tekemä jakosopimus. Jakosopimuksessa osuus yhteiseen kiinteistöön ikään kuin vaihdetaan kiinteistön määräalaa.

Halkominen ei ole kiinteän omaisuuden luovuttamista, joten siihen ei tarvita holhousviranomaisen lupaa. Eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain 10 §:n 2 momentin mukaan holhousviranomaisen lupaa ei tarvita silloinkaan, kun omaisuus myydään tuomioistuimen luvalla. Jos yhteisomistaja sitä vastoin myy osuutensa tai vaihtaa sen johonkin, lupa on tarpeen HolhTL 34 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla. Samoin lohkomisen perusteena olevan jakosopimuksen tekeminen edellyttää maistraatin lupaa.

Kysyjän tapauksessa näyttää olevan kyseessä vaihto, jossa edunvalvoja on luopunut yhteisomistussuudesta ja saanut vastikkeeksi kiinteää omaisuutta. Näin ollen holhousvoimilain 34 §:n 1 momentin 1 kohdan edellytys täyttyy ja edunvalvoja tarvitsee luvan.

Toissijaisen edunvalvontavaltuutetun oikeus saada lääkärinlausunto (Kysymys 5/21.3.2012)

Edunvalvontavaltuutettu on EVVL 45 §:n mukaan oikeutettu pyytämään lääkärinlausunnon valtuuttajasta sen selvittämiseksi, onko valtuuttaja 24 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu tavoin tullut kykenemättömäksi huolehtimaan niistä asioista, joita valtuutus koskee. Onko myös toissijaisella valtuutetulla oikeus saada lääkärinlausunto valtuutetusta sen selvittämiseksi, onko hän tullut kykenemättömäksi huolehtimaan niistä asioista, joita valtuutus koskee.

Tätähän ei EVVL mahdollista. Asia ja annettavat ohjeistukset ovat ajankohtaisia sikäli, että todella monet valtuutukset on vahvistettu jo tällä hetkellä iäkkäille puolisoille.

Työryhmän kannanotto:

Lain mukaan toissijaisella valtuutetulla ei ole oikeutta saada lääkärinlausuntoa valtuutetusta. Hän voi kuitenkin saattaa asian vireille maistraatissa toimittamalla

maistraattiin edunvalvontavaltakirjan ja pyytämällä valtuutuksen vahvistamista itselleen sillä perusteella, että varsinainen valtuutettu on estynyt pysyvästi tehtävästä. Maistraatin tehtävänä on selvittää täytyvätkö valtuutuksen vahvistamisen edellytykset. Maistraatti mm kuulee varsinaista valtuutettua ja voi tarvittaessa pyytää asian selvittämiseksi lääkärintuomion edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 46 §:n perusteella.

Voiko edunvalvontavaltuutettu valtuuttaa toisen sijaansa? (Kysymys 6/21.3.2012)

Edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain mukaan edunvalvontavaltuutuksessa ei voida antaa määrystä, joka olisi siirrettävissä valtuutetun määräämälle henkilölle. Valtuutetun henkilöllisyyden tulee käydä ilmi valtakirjasta.

Voiko työryhmä täsmentää asiaa. Holhoustoimilaki ei estä edunvalvojaa antamasta valtuutusta asiamiehelle. Voiko edunvalvontavaltuutettu käyttää asiamiestä ja antaa valtuutuksen, jos valtuuttaja on esim. kuolinpesän osakkaana myymässä kiinteistöä ja kauppakirja tulee allekirjoitettavaksi toisella puolella Suomea. Varavaltuutetun valtuutuksen vahvistaminen ei tässä tapauksessa puolla paikkaansa, sillä valtuutetulla ja varavaltuutettu on todennäköisesti samanlainen ”tilapäinen este” eli pitkä välimatka kaupantekotilaisuuteen.

Mikäli valtuutus on mahdollinen, tuleeko valtuutetun näyttää valtuutuksen ohella alkuperäinen edunvalvontavaltuutus vai käykö oikeaksi todistettu ja päivätty jäljennös siitä?

Työryhmän kannanotto:

Valtuutuksen siirtoa koskevassa kysymyksessä on erotettava toisistaan kaksi eri tilannetta.

Edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 6 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan valtuutettu tulee nimetä edunvalvontavaltuutusvaltakirjassa. Tästä seuraa, että edunvalvontavaltuutukseen liittyy delegointikielto. Edunvalvontavaltuutettu ei siis voi siirtää valtuutusta kokonaisuudessaan toiselle henkilölle.

Sen sijaan työryhmän mielestä on mahdollista, että edunvalvontavaltuutettu, jolla on laaja-alainen tehtävä, valtuuttaa yksittäistapauksessa toisen henkilön tekemään puolestaan tietyn oikeustoimen. Edellytyksenä on, että tätä ei ole kielletty edunvalvontavaltakirjassa. Näin ollen edunvalvontavaltuutettu voi antaa valtakirjan yksittäistapauksessa esimerkiksi kiinteistökaupan tekemistä varten. Tällöin edunvalvontavaltuutettu vastaa valtuuttamansa henkilön menettelystä kysymyksessä olevassa oikeustoimessa.

Vastaavaa kantaa edustaa Tuomo Antila kirjassaan Edunvalvontavaltuutus. Vantaa 2007 s. 105. Valtuutusopillisia periaatteita on selvittänyt lisäksi Mika Hemmo teoksessaan Sopimus-oikeus I (Helsinki 2003, s 498-499).

Todettakoon vielä, että kysymys on valtakirjan tulkinnasta. Jos edunvalvontatehtävä on annettu hyvin suppeaa tehtävää esimerkiksi hoidosta päättämistä varten, voidaan

ajatella, että valtuuttaja ei ole halunnut valtuutetun delegeoivan mitään tehtävää toiselle.

Se, mitä selvitystä edunvalvontavaltuutetun valtuuttama henkilö tarvitsee oikeustoimea hoitaessaan, riippuu siitä, mitä oikeustoimen toinen osapuoli katsoo tarvitsevänsä varmistuakseen oikeustoimen pätevyydestä.

ETF-rahastojen luvanvaraisuus (Kysymys 7/ 21.3.2012)

Luin holhoustoimen kehittämistyöryhmän kokousmuistiota 2/2010 ja huomasin, että olitte kokouksessa kertoneet vierailustanne Finanssialan Keskusliitossa. Erityisesti aihe "edunvalvojan mahdollisuus sijoittaa ETF:ään" kiinnosti.

Meillä täällä Espoossa on törmätty ETF:ään sekä tilintarkastuksessa että lupapuolella. ETF:t ovat indeksiosuusrahastoja joilla kuitenkin käydään kauppaa pörssissä samalla tavalla kuin osakkeilla. Muutamasta ETF:stä mitä olen tutkinut, olen löytänyt tiedon, että rahasto on UCITS-direktiivin mukainen. Kuitenkin on jäänyt hieman epävarma olo, pitäisikö tulkita, että kyse on osake- vai rahastosijoituksesta? ETF:t ovat melkein aina ulkomaisia ja ulkomaisissa pörsseissä noteerattuja. Eli mikä olisi kanta luvanvaraisuuden suhteen?

Työryhmän kannanotto

Finanssivalvonnan verkkosivuilla www.finanssivalvonta.fi on kuvattu ETF-rahastoja seuraavasti (päivitetty 12.9.2011)

”ETF:t (Exchange-Traded Funds) eli pörssinoteeratut rahastot ovat nopeasti kasvava sijoitustuoteryhmä. ETF:t muistuttavat tavallisia sijoitusrahastoja, mutta niitä voidaan ostaa osakkeiden tapaan kansainvälisistä pörsseistä. ETF-sijoittamiseen liittyvät riskit ovat lähtökohtaisesti samat kuin muussa kansainvälisessä rahastosijoittamisessa.. ETF:ien perusajatuksena on tarjota edullisilla kuluilla osuus jostakin arvopaperi-indeksistä. Tavallisista sijoitusrahastoista poiketen useimmat ETF:t eivät siis valikoi sijoituskohteitaan, vaan ne pyrkivät ainoastaan sijoittamaan varansa markkinan koostumusta kuvaavan indeksin mukaisesti. Tällaisen passiivisen indeksisijoittamisen ideana on saada sijoitukselle valitun markkinan keskimääräinen tuotto keskimääräisellä riskillä. Tämä voi keventää kuluja, sillä rahaston salkunhoito on vähäistä ja teknistä.

Viime vuosina markkinoille on tuotu nopeaan tahtiin uudentyyppisiä ETF:iä, jotka poikkeavat merkittävästi aikaisemmista tuotteista. Monet uudet ETF:t sijoittavat johdannaisiin, joiden arvo määräytyy jonkin valitun indeksin mukaan. Tämä voi alentaa sijoittamisen kuluja, mutta myös lisätä riskejä. Myös kohde-etuusvalikoima on laajentunut huomattavasti. Nykyään tarjolla on osakkeiden lisäksi muita omaisuuslajeja ja jopa aktiiviseen salkunhoitoon perustuvia ETF:iä.

ETF:t voivat helposti sekoittua muihin pörssilistattuihin tuotteisiin. Tällaisia tuotteita ovat pörssinoteeratut velkakirjat ETN:t (Exchange Traded Notes) ja pörssinoteeratut raaka-aineet ETC:t (Exchange Traded Commodities). Nämä eivät ole rakenteeltaan rahastoja, vaan velkakirjoja, joiden sijoitustoiminnassa ei tarvitse noudattaa sijoitusrahastojen hajautus- ja vakuussäännöksiä. Siten sijoittajan asema voi olla markkinahäiriön tai liikkeeseenlaskijan maksukyvyttömyyden yhteydessä heikompi ETF-sijoittajaan verrattuna. Siksi ennen sijoituksen tekoa on syytä varmistaa, minkä tyyppinen tuote on kyseessä ja sisältyykö siihen esimerkiksi liikkeeseenlaskija- tai vastapuoliriskiä.
Päivitetty 12.9.2011 ”

Jos sijoituskohdetta koskevan materiaalin perusteella kysymyksessä voidaan päätellä olevan rahastosijoitus, luvan tarvetta voidaan arvioida soveltaen holhoustoimilain 32 §:n 1 momentin 13 d) kohtaa. Ulkomaisia yhteissijoitusyrityksiä koskevalta osin edunvalvoja ei tarvitse lupaa osuuksien hankkimiseksi sellaisissa sijoitusrahastolain 128 §:n 1 momentissa tarkoitettussa ulkomaisessa yhteissijoitusyrityksessä, joka saman pykälän 2 momentin mukaan saa markkinoida osuuksiaan Suomessa.

Osuuksiaan saa sijoitusrahastolain 128 §:n 1 momentin mukaan markkinoida Suomessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saanut yhteissijoitusyritys, joka kotivaltionsa lainsäädännön perusteella täyttää sijoitusrahastodirektiivin edellytykset. Edellytyksenä on lisäksi 2 momentin mukaisesti, että yrityksen on tullut tehdä lain mukainen ilmoitus rahoitustarkastukselle (nyk Finanssivalvonta) ja että rahoitustarkastus ei ole kieltänyt markkinoinnin alkamista kahden kuukauden kuluessa ilmoituksesta.

Työryhmän käsityksen mukaan edunvalvoja ei siten tarvitse lupaa, jos yritys on tehnyt lain edellyttämän ilmoituksen eikä Finanssivalvonta ole kieltänyt markkinointia. Muussa tapauksessa lupa tarvitaan osuuksien hankkimiseksi ulkomaisessa yhteissijoitusyrityksessä.

Ilmoituksen tehneistä sijoituspalveluyrityksistä ja ilmoitusmenettelystä on saatavilla tietoja verkkosivulta [www.Finanssivalvonta/Toimiluvat ja rekisterointi/Notifikaatiot](http://www.Finanssivalvonta/Toimiluvat_ja_rekisterointi/Notifikaatiot)

Edunvalvojan huolenpitovelvollisuus (14.9.2012/Kysymys 1)

Toimin sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran alaisen mielenterveys- ja päihdeasioita käsittelevän MIEPÄ-ryhmän varajäsenenä. Vastauksen saatuaan MIEPÄ-ryhmä ja Valvira voivat ohjeistaa eri AVI:en valvontaviranomaisia ja sitä kautta myös toimijoita kentällä.

On kyse 1) edunvalvojan toimivallasta eli kelpoisuudesta silloin kun hänet on määrätty hoitamaan vain päämiehensä taloudellisia asioita ja 2) siitä, saadaanko potilaan M3-hoitopäätös lähettää aina tiedoksi myös hänen edunvalvojalleen (joka saattaa olla vain taloudellisia asioita varten määrätty). Asiat liittyvät jollain tavalla myös toisiinsa, mutta ensimmäinen kysymys voidaan käsittää laajemminkin kuin kyseisiin M3-päätöstilanteisiin (mm. kehitysvammaisten edunvalvonta).

1) Ongelmia on havaittu muun muassa tilanteissa, joissa taloudellisia asioita varten määrätty edunvalvoja hakee muutosta johonkin päämiehelleen annettuun sosiaalihuollon päätökseen. Esimerkkitapauksessa viranomaisena ei saada ottaa muutoksenhakua käsiteltäväksi lainkaan, koska katsoo, ettei edunvalvojalla ole ns. kelpoisuutta hakea muutosta päämiehensä henkilöä koskevassa asiassa. Itä-Suomen aluehallintoviraston tietoon on tullut asiakkaalle annettu päätös, jossa tähän on viitattu päätöksen perusteluissa, mutta kyseinen asia on kuitenkin otettu käsiteltäväksi muutoksenhakuna. Suullisesti edunvalvojalle (kehitysvammaisen nuoren äiti) on tuotu voimakkaastikin esille sitä, ettei hänellä olisi toimivaltaa asian hoitamisessa. Tosiasia on kuitenkin, että asia jäisi hoitamatta, ellei edunvalvojana toimiva äiti hakisi muutosta, koska kehitysvammaisen nuori (täysi-ikäinen) ei ymmärrä asian merkitystä eikä missään tapauksessa pystyisi asiassaan itse toimimaan.

Onko lainsäädännön tarkoitus, että holhoustoimilain 42 §: mukainen huolenpitovelvoite koskee myös taloudellisia asioita varten määrättyjä edunvalvojia vai ajatellaanko niin, että tällaista

yksittäistä tilannetta varten pitäisi hakea vielä eri määräys siitä, että edunvalvojalla olisi toimivalta esim. hakea muutosta päämiehensä vammaispalvelu- tms. päätökseen?

Meillä valvontaviranomaisten keskuudessa esiintyy asiasta kahta tulkintaa – osa katsoo, että taloudellisia asioita varten määrätty edunvalvoja hoitaa vain taloudellisiin asioihin liittyvän edunvalvonnan eikä toimi päämiehensä asiassa muutoin. Tällaisen tulkinnan olen kuullut myös edunvalvojilta – tehtävät on tiukkaan rajattu. Muutoksenhakutilanteet muodostuvat tässä ongelmaksi – hakeako vai ei muutosta, vaikka huomaisi asian olevan päämiehen edun vastainen? Jotkut katsovat, että holhoustoimilain 42 § koskee kaikkia edunvalvoja ja oikeuttaa/velvoittaa hakemaan päämiehen saamiin päätöksiin muutosta, jos päämiehen etu sitä vaatii. Osa on sitä mieltä, että jos päämiehen etu vaatii tällaista toimenpidettä, pitää kiireesti hakea käräjäoikeudelta määräys laajennetulle edunvalvonnalle. Epäilystä kuitenkin herättää se, osaavatko lääkärit tai muiden alojen edustajat arvioida tilanteen, milloin tällainen pikamääräys pitäisi hakea, tehdäänkö niitä todellisuudessa ja ehtivätkö käräjäoikeudet tosiasiaa tehdä tuollaisia pikapäätöksiä. Ehtiikö asiakkaan oikeusturva siis toteutua vai kuluuko muutoksenhaku aika umpeen?

2) Tässä toisessa asiassa kysymys on rajatumpi – voiko/tuleeko M3-hoitopäätös lähettää tiedoksi edunvalvojalle (taloudellisten asioiden hoitoa varten määrätty/entä laajennettu edunvalvonta?) vai ei? Miten salassapitovelvollisuutta pitää tässä tulkita? Entä tässä tilanteessa – kuka käyttää päämiehen muutoksenhakuoikeutta jos hän ei itse siihen kykene?

Työryhmän kannanotto:

Holhoustoimilain 42 §:n mukaan täysi-ikäiselle määrätyn edunvalvojan tulee huolehtia siitä, että päämiehelle järjestetään sellainen hoito, huolenpito ja kuntoutus, jota on päämiehen huollon tarpeen ja olojen kannalta sekä päämiehen toivomukset huomioon ottaen pidettävä asianmukaisena.

Hallituksen esityksen perusteluissa (HE 146/1998, s. 51) on todettu, että edunvalvoja voi hoitaa pykälässä säädetyn huolenpitotehtävän esimerkiksi laittamalla vireille sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvan toimenpiteen. Edunvalvojalla on tämä velvollisuus silloinkin, kun häntä ei nimenomaisesti ole määrätty edustamaan päämiestä tämän henkilöä koskevassa asiassa. Jos edunvalvojalla ei ole määräykseen perustuvaa kelpoisuutta edustaa päämiestä asiassa, hänen on hankittava toimenpiteelle päämiehen suostumus. Jos päämies ei kykene antamaan pätevää suostumusta, edunvalvojan tulee harkita, onko tarpeen hakea tuomioistuimelta edunvalvojan tehtävän muuttamista niin, että edunvalvoja voi edustaa päämiestä myös sellaisessa tämän henkilöä koskevassa asiassa, jonka merkitystä päämies ei kykene ymmärtämään.

Sosiaalihuoltoa koskeviin asioihin sisältyy usein jonkin taloudellisen etuuden saaminen, jolloin asiassa voi olla kysymys myös taloudellisesta asiasta. Tällöin taloudellisia asioita varten määrätty edunvalvoja voi hakea tarvittaessa myös muutosta mahdolliseen kielteiseen päätökseen. Sen sijaan, jos ratkaisu koskee vain henkilöä koskevia asioita, taloudellisia asioita varten määrättyllä edunvalvojalla ei ole toimivaltaa valittaa asiasta. Edunvalvojan tulee tällaisessa tapauksessa harkita, tulisiko hänen hakea tehtävän laajennusta koskemaan myös henkilöä koskevia asioita.

Jos päämies ymmärtää asian merkityksen ja haluaa edunvalvojan toimivan hänen puolestaan, edunvalvoja voi luonnollisesti hoitaa asiaa päämiehen valtuuttamana.

Siitä kenelle sairaalan tai muun viranomaisen tulee antaa tekemiään päätöksiä tiedoksi, säädetään erityislaeissa, joiden yksityiskohtaiseen läpikäymiseen työryhmällä ei ole mahdollisuutta.

Golf-osakkeen luvanvaraisuus (14.9.2012/Kysymys 2)

Onko golf-osakkeen ostaminen ollut luvanvaraista 2003? Onko se luvanvaraista nyt? Onko lomaosakkeiden (aikaosuuksien) ostaminen ja luovuttaminen luvanvaraista nyt?

Oikeustoimen luvanvaraisuus määräytyy oikeustoimen tekohetkellä voimassa olleen lain mukaan. Nyt voimassaolevan lain 34.1 § 13) g-kohdan mukainen poikkeus osakkeen/osuuden ostamisen luvanvaraisuudesta koskee epäilyksettä esim. autotalli/paikkaosakkeita (ks. HE 2006).

Golfin pelaamiseen oikeuttava osake ei oikeuta huoneiston tai kiinteistön osan hallintaan (v. 2003 voimassa olleessa laissa ei ollut 10-kohdassa viittausta 13-kohtaan). Golfklubin yhtiömuoto/säännöt määrittelevät varmaankin, aiheutuuko jäsenyydestä henkilökohtainen velkavastuu.

Itse olen tulkinnut aikaisemmin voimassa olleen lain aikana, että lomaosakkeet, jotka oikeuttavat käyttämään huoneistoa/kiinteistöä esim. viikon vuodessa olivat luvanvaraisia suoraan 10-kohdan perusteella. Nyt voimassaolevan lain osalta tämäkin epäselvää.

Lisäksi olen ollut vakiintuneesti sitä mieltä, että koska luvanvaraisuus on poikkeus pääsääntönä olevista edunvalvojan edustusvallasta ja sopimusvapaudesta, on luvanvaraisten oikeustoimien luettelon laimentavaan tulkintaan suhtauduttava pidättyvästi (ks. HE 146/1998, s. 45; Välimäki, Pertti, *Holhousvoimilain pääpiirteet*, 1999, s. 72-74 ja Kangas, Urpo, *Holhousviranomaisen lupa, pesänselvitys ja perinnönjako*, *Defensor Legis* 1995, s. 860-863).

Kehittämistyöryhmä lausui autotalliosakkeista vanhan lain (442/1999) aikana, että ”Sen sijaan autotalliosuus voisi työryhmän näkemyksen mukaan olla 13) e-kohdan mukainen kotitaloudessa käytettävä hyödyke, johon ei tarvittaisi lupaa. Koska kysymyksessä on kuitenkin rajatapaus, varminta olisi, että oikeustoimeen haetaan lupa. Tällöin hakija voi varmistua siitä, että oikeustoimi ei ole pätemätön luvan puuttumisen vuoksi.”

Tämän lupapykälän historia juontaa juurensa holhouslain muutokseen vuonna 1995. Pykälän sanamuoto oli alkuun ehkä hieman rajoittavampi (puhelinosaakkeet mainittiin esimerkkinä itse pykälässä). Tulkinnan siitä, mikä on ”kotitaloudessa tavallisesti käytettävä hyödyke/palvelu” on epäilyksettä muututtava yhteiskunnan, erityisesti kulutustottumusten kehityksen mukana. Jo HE 16/1995 mainitsee esimerkkeinä tällaisista: kulutusosuuskuntien osuudet) autopaikan, kellaritilojen tai antenniliittymän hallintaan oikeuttavat osakkeet. HE 146/1998 kai lausuu tältäkin osin, ettei muutosta, vaikka sanamuoto muuttui.

Ehkä tätä kriteeriä, eli tavallisuutta voisi lähestyä arvioimalla ihan hyödykkeen/palvelun yleisyyttä Suomessa. OP:n jäseniä esim. on vähintään satoja tuhansia. Osuuskauppojen jäseniä enemmän. Autotalleja/autopaikkoja on varmaan yli miljoona? Näihin verrattuna golfosakkeet ja lomaosakkeet

ovat määrällisesti harvinaisempia – lukuja minulla ei ole tiedossa, mutta kai niitä jostain golfliiton (onko sellainen?) tai kuluttajaviraston tai tilastokeskuksen sivuilta voisi selvittää.

Jos ajatellaan edunvalvojan tehtävän hoitamista HolhTL 37-39 §:n valossa, on loma- ja golfosakkeiden ostaminen usein kyseenalaista. Tämä puoltaa luvanvaraiseksi katsomista.

Ellei osoiteta, että golf- ja lomaosakkeiden omistajat Suomessa lasketaan jo yli sadassa tuhannessa, päätyisin itse pitämään niiden hankkimista (ja lomaosakkeiden luovuttamista) luvanvaraisena.

Kannanotto:

Holhoustoimilain 34 §:n 1 momentin 13 kohdan mukaan edunvalvoja ei saa vastiketta antamalla hankkia sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 4 §:ssä tarkoitettuja rahoitusvälineitä taikka osuuksia yhteisöissä. Momentin 13 g kohdan mukaan lupaa ei kuitenkaan tarvita sellaisten osakkeiden tai osuuksien hankkimiseen, joiden tuottaman oikeuden pääasiallisena sisältönä on oikeus kotitaloudessa tavallisesti käytettävän hyödykkeiden tai palvelun saamiseen, jos osuuteen ei liity henkilökohtaista vastuuta yhteisön veloista. Esimerkkeinä momentin 13 g kohdan mukaisista hankinnoista on esitetty lainvalmistelun esitöissä puhelinosaake tai autotalliosaake.

Golf-osaake on työryhmän näkemykseen kodin ulkopuoliseen harrastustoimintaan liittyvä hankinta eikä siten ole 13 g kohdan mukainen kotitaloudessa tavallisesti käytettävä hyödyke ja palvelu. Tästä syystä golf-osaakkeen hankkimiseen tarvitaan lupa.

Lomaosakkeiden osalta sovellettavaksi tulee momentin 10 kohta, jonka mukaan edunvalvoja ei voi ilman holhousviranomaisen lupaa luovuttaa tai vastiketta antamalla hankkia asumisoikeuslaissa (650/1990) tarkoitettua asumisoikeutta taikka osakkeita tai osuuksia, jotka oikeuttavat hallitsemaan huoneistoa tai muuta osaa rakennuksesta tai kiinteistöstä lukuun ottamatta 13 kohdan g alakohdassa tarkoitettuja osakkeita tai osuuksia.

Työryhmän näkemyksen mukaan lomaosakkeessa on kysymys tietyn yksilöidyn huoneiston hallintaoikeudesta, vaikka käyttöoikeus kohdistuisi ajallisesti vain esimerkiksi joihinkin viikkoihin vuoden aikana. Koska lomaosaketta ei työryhmän käsityksen mukaan voida pitää 13 g kohdassa tarkoitettuna kotitaloudessa tavallisesti käytettävänä hyödykkeenä tai palveluna, sen luovuttamiseen ja hankkimiseen tarvitaan lupa.

Vuokraoikeus (14.9.2012/Kysymys 3)

Minulla olisi vuokraoikeuksiin liittyvä kysymys. Olin ymmärtänyt HolhTL 34 §:n niin, että sen 1 momentin 1 kohdassa on kysymys siitä, että tehdään kauppakirja (/vaihtokirja tms.), jossa kaupan kohteena on (jo olemassa oleva) vuokraoikeus, ja että sen 3 kohdassa on kysymys siitä, että tehdään vuokrasopimus tai muutetaan sen ehtoja esimerkiksi jatkamalla päättymässä olevaa vuokra-aikaa seuraaviksi x vuodeksi. Lainkohtien mukaan ensimmäinen oikeustoimi on luvanvarainen sen

kummankin osapuolen kannalta, jälkimmäinen nähdäkseni vain päämiehen ollessa vuokranantajapuolella. Kehittämistyöryhmä on kuitenkin rakentamattoman tontin vuokraamista koskevassa kannanotossaan ([muistio 15.3.2011/liite 1](#)) katsonut, että kun alaikäisen nimiin ollaan vuokraamassa kaupungilta tonttia, sopimukseen on syytä hakea lupa. Onko vuokrasopimuksen tekeminen vuokralaisen puolesta siis sittenkin luvanvaraista..?

Kannanotto:

Holhustoimilain 34 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan edunvalvoja tarvitsee luvan luovuttaessaan tai vastiketta antamalla hankkiessaan kiinteää omaisuutta tai sellaista maanvuokra- tai muuta käyttöoikeutta rakennuksineen, joka voidaan maanomistajaa kuulematta siirtää kolmannelle.

Holhustoimilain 34 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan edunvalvoja tarvitsee luvan luovuttaessaan kiinteää omaisuutta tai muuta 1 kohdassa tarkoitettua omaisuutta toisen käytettäväksi pitemmäksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi tai pitemmäksi ajaksi kuin vuodeksi täysi-ikäisyyden alkamisesta.

Tyypillinen esimerkki 1 kohdan mukaisesta vuokraoikeuden hankkimisesta on tilanne, jossa päämies ostaa omakotitalon, joka sijaitsee vuokratontilla. Tällöin vuokraoikeus siirtyy kauppakirjan perusteella päämiehelle ja oikeustoimelle tarvitaan 1 kohdan mukaisesti lupa.

Kohdan 3 mukaisesta tilanteesta on kysymys silloin, kun päämies on vuokranantajana. Päämiehen ollessa vuokralaisen asemassa lupaa ei tarvita.

Kun päämiehelle hankitaan vuokratontti, jonka vuokranantaja antaa vuokralle ensimmäistä kertaa, hankinta toteutetaan tekemällä vuokrasopimus maanomistajan kanssa. Tällöin on tulkinnallista se, onko kysymyksessä 1 kohdan hankinta, jolloin lupa tarvitaan vai onko kysymyksessä vuokrasopimuksen tekeminen, johon lupaa ei tarvita silloin kun päämies on vuokralaisen asemassa.

Vuokratonttia koskevaan vuokrasopimuksen ehtona on usein velvollisuus rakentaa tontille asuinrakennus tietyn ajan kuluessa. Oikeustoimesta aiheutuu päämiehelle siten merkittäviä velvollisuuksia ja sitä voidaan muutenkin pitää päämiehen kannalta yhtä merkittävänä oikeustoimena kuin kauppakirjalla hankittavaa vuokraoikeutta.

Maanmittauslaitos on kirjaamismenettelyn käsikirjassa katsonut, että kysymyksessä on luvanvarainen oikeustoimi. Holhustoimen kehittämistyöryhmä on aiemmin ([Muistio 15.3.2011/Liite 1](#)), ottanut saman kannan. Koska kysymys on edelleen tulkinnallinen, työryhmä katsoo, samoin kuin aiemmassa kannanotossaan, että sopimukseen on oikeustoimen pätevyuden varmistamiseksi syytä hakea lupa kunnes asiasta mahdollisesti saadaan tuomioistuimen ennakkoratkaisu.

Tarvitseeko edunvalvoja luvan antaessaan pesänselvittäjälle suostumuksen kiinteistön myyntiin (14.9.2012/Kysymys 4)

Mikäli kuolinpesään määrätty pesänselvittäjä myy tai panttaa kuolinpesän kiinteistön, tarvitsee hän toimelle osakkaiden suostumukset tai tuomioistuimen luvan. Tarvitseeko osakkaan edunvalvoja pesänselvittäjälle antamalleen suostumukselle maistraatin holhousoikeudellisen myyntiluvan?

Viime kevään mittaan kysymys suostumuksen luvanvaraisuudesta on noussut esille koulutustilaisuuksissa ja keskusteluissa. Asiasta on olemassa Pekka Tuunaisen artikkeli Kuolinpesän kiinteistön myynti ja osakkaan edunvalvojan suostumus myyntiin (Lakiuutiset : Perhe-, perintö- ja henkilöoikeus 28.2.2012). Lisäksi meillä on vireillä lupahakemus, jossa on kysymys juuri tästä asiasta.

Vallitseva kanta lienee edelleen se, ettei edunvalvojan antama suostumus edellytä maistraatin lupaa. Edunvalvoja ei luovuta kiinteistöä eikä suostumusta oikeustoimena mainita Holhoustoimilain 34 §:ssä.

Kannanotto:

Se, että edunvalvoja ei tarvitse holhousviranomaisen lupaa pesänselvittäjälle antamalleen suostumukselle, on ollut pitkään vallitseva käytäntö. Vallitseva käytäntö on luonut luottamuksen siihen, että viranomaiset toimivat edelleen tämän käytännön mukaisesti. Tästä käytännöstä luopuminen edellyttäisi perusteltua syytä muutokselle.

Vaikka pesänselvittäjälle ei ole säädetty velvollisuutta erikseen valvoa osakkaana olevan päämiehen etua, hänellä on kuitenkin velvollisuus toimia huolellisesti ja hän on vastuunalainen myynnistä, vaikka toimiikin suostumusten perusteella. Päämiehen etua valvoo tämän edunvalvoja, joka joutuu harkitsemaan suostumusta antaessaan, onko myynti päämiehen edun mukaista. Näin ollen päämiehen etu tulee valvotuksi de facto, vaikka maistraatin lupaa suostumukselle ei tarvitakaan.

Nykyistä vallitsevaa kantaa puoltaa edelleen se, että juridisesti myyjänä on pesänselvittäjä eivätkä osakkaat.

Edellä mainituilla perusteilla työryhmä katsoo, että vallitsevan käytännön muuttamiselle ei ole riittäviä perusteita.

Omistajattoman tilan testamentti

Kysymys 1/12.11.2012

Lasten isoisä on kuollut vuonna 2005. Puolisoilla oli keskinäinen hallintaoikeustestamentti, jonka mukaan puoliso saa elinikäisen hallintaoikeuden kaikkeen ensin kuolleen puolison omaisuuteen. Jälkeenjääneen puolison kuoltua kummankin omaisuus on määrätty jakautuvaksi seuraavasti:

Kaikki omaisuus jaetaan viiteen osaan lasten kesken kuitenkin siten, että yhdelle lapselle menevä osuus jaetaan niin, että tuo lapsi saa vain lakiosansa ja hänen lapsensa jakavat osuudesta loput pääluvun mukaan.

Testamentti on lainvoimainen, leski elää vielä ja noista lapsenlapsista kaksi on alaikäisiä. Nyt on kysymys kuolinpesän osittain omistaman tilan myynnistä. Vainajalla on lainhuuto 1/8 tilasta.

Olemme tulkinneet, että tässä vaiheessa tuon 1/8 osan osalta on kysymys omistajattomasta tilasta ja että alaikäisten osalta kauppaan tarvitaan vain suostumus, joka ei ole luvanvarainen oikeustoimi.

Maanmittaustoimisto oli toista mieltä ja katsoi, että kauppaan tarvitaan maistraatin lupa. Kauppakirja on allekirjoitettu 29.12.2011, ja nyt haetaan maistraatin jälkikäteistä hyväksymistä.

Onko tällainen suostumus sellainen esim. puolison suostumukseen verrattava oikeustoimi, johon ei tarvita maistraatin lupaa vai onko kyse myymiseen verrattavasta oikeustoimesta, joka on luvanvarainen?

Entä onko sillä merkitystä, miten alaikäiset on kauppakirjaan merkitty myyjiksi vai suostumuksen antajiksi?

Ratkaisimme tämän asian paremman tiedon puutteessa siten, että pidimme oikeustointa luvanvaraisena.

Työryhmän kannanotto:

Keskinäisten testamenttien sanamuoto on useinkin sellainen, että ne sanamuotonsa perusteella voitaisiin tulkita omistajattoman tilan testamentiksi. Tästä huolimatta ei ole selvää, että tätä olisi tosiasiallisesti tarkoitettu. Sen vuoksi kysymyksessä on vaikea tulkintaongelma, jossa maistraatin ei välttämättä kannata tavoitella aktiivista roolia.

Jos tulkinnassa on kuitenkin päädytty siihen, että kysymyksessä on omistajattoman tilan testamentti, omaisuuden myyminen ei välttämättä ole mahdollista edes niiden henkilöiden (tai heidän edunvalvojien) suostumuksella, jotka myyntihetkellä näyttäisivät olevan omaisuuden lopullisia saajia.

Jos omaisuuden myynti esimerkiksi pilaantumisvaaran vuoksi olisi välttämätöntä, voi olla tarpeen hakea Holhoustoimilain 10 §:n 3 k tarkoitettu edunvalvoja valvomaan tulevien omistajien etua aiotussa kiinteistön kaupassa. Tällaisen edunvalvojan rooli kiinteistökaupassa muodostuu sellaiseksi, että hän tarvitsee myymisen maistraatin luvan.

Lesken vähimmäissuoja

Kysymys 2/12.11.2012

Oletteko joutuneet pohtimaan lesken vähimmäissuojaan tai miksei muuhunkin hallintaoikeuteen liittyvää problematiikkaa seuraavasta näkökulmasta:

Kuolinpesässä on velkaa, mutta ei muita varoja velkojen maksamiseksi kuin asunto, johon leskellä on hallintaoikeus lakiin tai testamenttiin perustuen. Lesken oikeudet väistyvät velkojen tieltä, sanoo kirjallisuus. Mitä tämä tarkoittaa hallintaoikeudesta luopumisesta maksettavan vastikkeen kannalta?

Lienee selvää, että jos pesä on hyvin velkainen, lesken oikeuksien väistyminen tarkoittaa sitä, että vastiketta ei voi saada lainkaan, vaikka velkojen maksamisen jälkeen pesään jäisikin rahaa. Entäpä jos velkaa onkin vähän, esim. nuo tavanomaiset pesän velat: hautajais- ja perunkirjoituskulut? Kirjallisuuden mukaan leskellä on väliintulo-oikeus, mikä tarkoittanee sitä, että hän maksaa tavalla tai toisella pesän velat ja voi vedota lesken suoja –säännöksiin. Tämä käy järkeen.

Jos kuitenkin pannaankin asunto myyntiin, onko leskellä oikeus saada korvausta hallintaoikeudesta luopumisestaan. Myynnistähän voi jäädä melkoinen summa velkojen maksamisen jälkeen. Onko

veloista johtuvaa myyntiä arvioitava on-off -periaatteella? Eli jos asunto myydään velkojen maksamiseksi, voiko leski saada ylipäättään vastiketta vai laskettaisiinko vastike siitä, mitä jää. Tässä jälkimmäisessä ajatellaan ilmeisesti, että oikeus kohdistuu surrogaattiin. Itse olen taipuvainen ajattelemaan asiaa niin, että jos myydään velkojen maksamiseksi, lesken oikeus on väistynyt, eikä vastiketta voisi saada lainkaan. Toisenlainen tulkinta olisi kuitenkin lesken edun mukainen. Meillä on täällä hyvin erilaisia käsityksiä tästä asiasta.

Työryhmän kannanotto.

Lainsäädännössä ei ole oikeusohjetta kyseistä tilannetta varten. Oikeuskirjallisuudessa (ks esim Aarnio – Kangas: Suomen jäämistöoikeus I, Helsinki 2009 s. 979 -983) on sen sijaan katsottu, että leskellä on oikeus maksaa perittävän velka ja turvata näin asunnon säilyminen voidakseen vedota asunnon hallintaoikeuteen.

Jos asunto joudutaan realisoimaan velkojen maksamiseksi, leskellä ei ole oikeutta vastikkeeseen hallintaoikeuden menettämisestä. Hänellä saattaa kuitenkin olla perintökaaren 3 luvun 1a §:n 4 momentin ja 8 luvun 2 §:n nojalla oikeus avustukseen, ellei hänelle voida turvata riittävää asuntoa

Edunvalvontailmoituksen julkisuus

23.1.2013/Kysymys 1

Saako maistraatti antaa muulle kuin päämiehelle tiedon siitä, kuka on tehnyt edunvalvontailmoituksen maistraattiin?

Työryhmän kannanotto:

Asiaa tulee arvioida viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain perusteella. Sen 9 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen. Edellä mainitun lain 1 §:n mukaan viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, ellei laissa erikseen toisin säädetä. Lain 24 §:ssä säädetään salassa pidettävistä viranomaisen asiakirjoista ja tapauskohtaisesti tulee ratkaista, onko asiakirjassa oleva tieto salassa pidettävä vai ei.

Työryhmän tiedossa on yksi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu sekä muutamia hallinto-oikeuden ratkaisuja, joissa edunvalvontailmoitukseen liittyvien tietojen antamista on käsitelty. Mikään tapauksista ei koske kuitenkaan erityisesti sivullisen oikeutta saada edunvalvontailmoituksen tekijän nimeä tietoonsa. KHO 13.6.2012 (Dno Taltionumero 1664, Dno 4042/1/10), Kuopion HAO, 20.9.2012 (Dno 00997/12/203), Hämeenlinnan hallinto-oikeus 9.11.2006 (Dno 00598/06/1203), Rovaniemen hallinto-oikeus 18.3.2002, (Dnro: 00592/01/5300) (Tapauksia ei ole julkaistu Finlexissä. Ne löytyvät edunvalvontaa koskevien oikeustapausten rekisteristä).

Työryhmän näkemyksen mukaan tiedon julkisuus tulee arvioida tapauskohtaisesti. Arvioinnin lopputulos ja perustelut riippuvat mm. siitä, millainen henkilötaho ilmoituksen on tehnyt.. Tieto saattaa olla salassa pidettävä mm. julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15, 20 tai 25 kohtien perusteella.

Joskus on katsottu, että koska maistraatin tehtävänä on valvoa, että holhustoimen palveluja tarvitsevat saavat noita palveluja, ja koska eri tahoilta saatavat ilmoitukset ovat tärkeitä tämän valvonnan kannalta, ja kun ilmoituksen tekijän julkistaminen voisi vähentää näitä ilmoituksia, ilmoittajan henkilöllisyyden julkisuus voisi vaarantaa tuon valvonnan ja sen tarkoituksen toteutumisen momentin 15 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

Esimerkiksi korkein hallinto-oikeus on yllä mainitussa tapauksessa viitannut hallinto-oikeuden päätöksen perusteluihin, joissa on katsottu, että edunvalvontailmoitus on sisältänyt tietoja viranomaisen tehtäväksi säädetystä valvontatoimeen liittyvästä seikasta ja on holhustoimesta annetun lain 92 §:n ja julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan säännösten perusteella salassa pidettävä, koska tiedon antaminen siitä vaarantaisi holhustoimesta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettua valvonnan ja sen tarkoituksen toteuttamisen ja olisi ilman painavaa syytä omiaan aiheuttamaan vahinkoa asiaan osallisille.

Työryhmän näkemyksen mukaan tieto ilmoittajan henkilöllisyydestä voi olla salassa pidettävä myös esimerkiksi momentin 20 kohdan perusteella. Siinä säädetään yksityisen liike- tai ammattisalaisuuden salassapidosta. Tätä saatetaan joutua arvioimaan, jos ilmoituksen on tehnyt esimerkiksi pankin työntekijä, jolloin saatetaan paljastaa tieto ilmoituksen kohteen pankkisuhteesta. Myös momentin 25 kohta, joka koskee sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan salassa pidettäviä tietoja, saattaa tulla arvioitavaksi silloin, kun esimerkiksi lääkäri on tehnyt edunvalvontailmoituksen.

Tiedon luovuttamisessa voidaan työryhmän näkemyksen mukaan menetellä seuraavasti: Tulkinnanvaraisissa tilanteissa maistraatti kuulee ennen ratkaisun tekemistä ilmoituksen tekijää. Jos maistraatti päättää luovuttaa tiedon, se tekee myönteisen päätöksen ja ilmoittaa samalla, että päätös pannaan täytäntöön vasta, kun se on lainvoimainen. Tämän jälkeen päätös annetaan tiedoksi tiedon pyytäjän lisäksi edunvalvontailmoituksen tekijälle, jolla on mahdollisuus halutessaan valittaa asiasta. Ilmoituksen tekijän henkilöllisyys ilmoitetaan vasta sen jälkeen, kun päätös on lainvoimainen.

Maistraatin toimivalta lastensuojelun edunvalvojan määräämisessä 23.1.2013/Kysymys 2

Toimin lastensuojelun edunvalvonnan koordinaattorina. Meillä oli aiemmin käytäntö, että edunvalvoja haetaan maistraatista, kun on vanhempien kirjallinen suostumus liitteenä. Maistraatissa on oltu nyt epä tietoisia, voivatko he tehdä tällaisia edunvalvojan sijaisen määräyksiä, jos lastensuojelu on hakijana. He tulkitsevat lakia, niin että lastensuojelulaissa sanotaan ”edunvalvojan määräämiseen sovelletaan, mitä holhustoimesta annetussa laissa säädetään sijaisen määräämisestä edunvalvojalle. Holhustoimilaki edellyttäisi hakijana olevan huoltajan. Joten tämä tarkoittaisi heidän mielestään sitä, että käräjäoikeuden olisi tehtävä lastensuojelun hakemat edunvalvojan sijaisen määräykset, vaikka huoltajien suostumus olisi.

Tämä mutkistaa ja pidentää hakuprosessia ja käräjäoikeudet taas toivoisivat, ettei heille tulisi riidattomia hakemuksia.

Työryhmän kannanotto:

Lastensuojelulain 22 §:n mukaan hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi voi tehdä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettuna holhousviranomaisena toimiva maistraatti, sosiaalihuollosta vastaava toimielin tai huoltaja itse.

Lisäksi laissa säädetään, että holhousviranomaisena toimiva maistraatti voi määrätä edunvalvojan, jos huoltaja ja sosiaalihuollosta vastaava toimielin ovat siitä yksimieliset. Muutoin edunvalvojan määrää tuomioistuimien. Edunvalvojan määräämiseen sovelletaan, mitä holhoustoimesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään sijaisen määräämisestä edunvalvojalle.

Holhoustoimilain 12 §:ssä säädetään siitä, milloin holhousviranomaisella on toimivalta määrätä edunvalvoja. Pykälän 3 momentin mukaan maistraatti voi määrätä edunvalvojalle sijaisen tämän omasta pyynnöstä. Holhoustoimilaki siten, edellyttää, että hakijana tulisi lastensuojeluasiassakin olla lapsen huoltajan.

Jos huoltajina toimivat edunvalvojat ovat sosiaaliviranomaisen kanssa yksimielisiä, voidaan käsittelyprosessia nopeuttaa siten, että huoltajat antavat sosiaaliviranomaiselle valtakirjan toimia heidän puolestaan hakijana.

Maistraatin lupa

23.1.2013/Kysymys 3

Seuraavassa meitä askarruttanut holhoustoimilain 34 §:n 2 momentin tulkintaa koskeva kysymys holhoustoimen kehittämistyöryhmälle, jos se katsoisi tulkintakysymyksen aiheelliseksi kannanotolleen:

Holhoustoimilain 34 §:n 2 momentin nojalla HolhTL 34 §:n mukaista lupaa on pääsäännön mukaan haettava siltä maistraatilta, joka 46 tai 47 §:n mukaan valvoo edunvalvojan toimintaa. Saman momentin toisen virkkeen poikkeussäännön mukaan, jos oikeustoimeen tai toimenpiteeseen ryhdytään useiden edunvalvonnassa olevien puolesta, lupaa voidaan kaikkien osalta hakea myös holhousviranomaiselta, jolle valvonta kuuluu heistä jonkun osalta.

Tilanne on seuraava: Lesken edunvalvojan toiminnan valvonta kuuluu X maistraatille ja perillisen Y maistraatille, lesken edunvalvoja hakee X maistraatin lupaa lesken osalta ositukseen ja perillisen edunvalvoja samalla perillisen osalta X maistraatilta ositukseen ja perinnönjakoon. Ositus ja perinnönjako on tehty yhdelle asiakirjalle. Leski on kuolinpesän osakas ainoastaan avio-oikeutensa nojalla.

Osituksen tultua toimitetuksi leskihän tippuu kuolinpesästä pois eikä siten ole osallinen perinnönjaossa. Voiko X maistraatti ratkaista perillisen osalta perillisen edunvalvojan lupahakemuksen perinnönjakoon edellä mainitun poikkeussäännöksen nojalla?

Työryhmän kannanotto

Työryhmän käsityksen mukaan maistraatin toimivaltaa tulee tarkastella oikeustoimikohtaisesti. Ositus on oikeustoimi, jossa molemmat päämiehet ovat osallisia ja edunvalvoja tarvitsee siihen luvan. Toimivaltaisista sitä koskevan lupasian käsittelemiseen ovat holhoustoimilain 34 §:n 2 momentin poikkeussäännöksen perusteella molemmat maistraatit. Sen sijaan perinnönjaon osalta lupa tarvitaan vain

perillisen osalta. Tällöin poikkeussäännön edellytys useammasta päämiehestä ei täyty.

Näin ollen X maistraatilla ei ole toimivaltaa perillisen osalta ratkaista lupa-asiaa.

Lesken oikeus vastikkeeseen hallintaoikeudesta

23.1.2013/Kysymys 4

KHO on antanut joulukuussa ratkaisun [KHO 2012:106](#) kiinteistönmyyntiä koskevassa lupa-asiaassa. Aiheuttaako KHO:n ratkaisun tarpeen arvioida uudelleen holhustoimen kehittämistyöryhmän kannanottoa lesken hallintaoikeudesta ([Kysymys 3/21.3.2012](#))?

KHO:n ratkaisussa lyhennelmä:

”Edunvalvonnassa olevan lesken yhdessä kuolinpesän muiden osakkaiden kanssa omistama kiinteistö oli myyty maistraatin aikaisemmin antaman luvan nojalla. Kiinteistöllä olevaa asuinrakennusta oli perittävän kuollessa käytetty puolisojen yhteisenä asuntona.

Edunvalvoja oli sittemmin pyytänyt maistraatilta lupaa holhustoimesta annetun lain 34 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettuun kuolinpesässä toimitettavaan ositukseen ja perinnönjakoon. Maistraatti hylkäsi edunvalvojan hakemuksen viitaten lesken perintökaaren 3 luvun 1 a §:n 2 momentissa tarkoitettuun oikeuteen pitää jakamattomana hallinnassaan jäämistöön kuuluva eloonjääneen puolison kodiksi sopiva asunto. Maistraatti totesi, että hallintaoikeudella oli ollut taloudellista arvoa. Koska edunvalvonnassa olevalle leskelle ei ositusta ja perinnönjakoa koskevassa sopimusluonnoksessa esitetty korvausta hallintaoikeudesta luopumisesta, aiottua ositusta ja perinnönjakoa ei voitu pitää lesken edun mukaisena.

Hallinto-oikeus hylkäsi edunvalvojan valituksen viitaten holhustoimesta annetun lain 32 §:n 1 momentissa säädettyyn lahjoituskieltoon ja perintökaaren 12 luvun 8 §:n säännökseen käyttöoikeuden alaisen omaisuuden sijaan tulleesta omaisuudesta.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että päämiehen etua oli holhustoimesta annetun lain 35 §:n mukaisessa harkinnassa arvioitava sen mukaan, oliko suunniteltu ositus ja perinnönjako tosiasiaassa vastoin lesken asumisen turvaamiseksi säädettyjä periaatteita, kun otettiin huomioon hänen tilanteensa ja olosuhteensa. Hallinto-oikeuden ja maistraatin päätökset kumottiin ja asia palautettiin maistraatille uudelleen käsiteltäväksi.”

Työryhmän kannanotto:

Työryhmän näkemyksen mukaan ratkaisussa ei ole otettu kantaa siihen kysymykseen, tuleeko edunvalvojan vaatia korvausta hallintaoikeuden menettämisestä.

Oikeustapauksessa on sen sijaan otettu kanta siihen, että lupa-asiaa ratkaistaessa aiemmin suoritettujen toimenpiteiden ei ole ratkaisevia, vaan asiaa tulee arvioida siitä näkökulmasta, onko käsillä oleva lupahakemus päämiehen edun mukainen.

Jos kiinteistö on jo myyty, ei lesken hallintaoikeuden voitane katsoa ulottuvan kauppahintana saatuihin rahavaroihin, ellei muuta ole sovittu, ainakin jos lesken asuminen on järjestetty muulla tarkoituksenmukaisella tavalla.

Jos hallintaoikeudella on ennen kaupan tekemistä taloudellista arvoa, maistraatin on siis syytä jo kauppaa koskevan lupahakemuksen yhteydessä pohtia, miten lesken

hallintaoikeuden säilyminen on turvattu tai sen poistuminen on hyvitetty. Edunvalvoja voi pesän osakkaiden kanssa kaupanteon yhteydessä sopia, että hallintaoikeuden poistuminen hyvitetään leskelle.

Edunvalvontavaltuutuksen lakkaamista koskeva merkintä 29.5.2013/Kysymys 1

Meille on tullut valtuutetulta kirje, jossa ilmoittaa luopuvansa tehtävästään edunvalvontavaltuutettuna. Valtuutus on vahvistettu maistraatissa. Syyksi valtuutettu ilmoittaa että valtuuttaja on paremmassa kunnossa ja on jo pitkään hoitanut omat asiat. Tästä asiasta ei ole erityisiä säännöksiä edunvalvontavaltuutuksesta annetussa laissa, mutta Antilan kirjassa todetaan, että koska kenenkään ei ole pakko tehtävää hoitaa, niin tehtävä lakkaa ilmoituksesta lukien. Emme tee erillistä päätöstä asiassa vaan merkinnän rekisteriin, että luopunut tehtävästä. Toki pitää selvittää, ettei valtuuttaja ole edunvalvonnan tarpeessa, joka asia on kesken. Valtakirjassa ei ole myöskään määrätty varavaltuutettua.

Ainoa mitä säädetään on:

Valtioneuvoston asetus edunvalvontavaltuutuksesta (942/2007)

”1 § Edunvalvontavaltuutuksen merkitseminen rekisteriin

Edunvalvontavaltuutuksesta, joka on edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain (648/2007) mukaan rekisteröitävä, merkitään holhousasioiden rekisteriin:

-----

3) valtuutetun tehtävän alkamis- ja lakkaamisajankohta sekä tehtävän alkamisen ja lakkaamisen peruste

----

2 § Muuttuneen tiedon merkitseminen rekisteriin

Jos asiantila, josta 1 §:n mukaan on tehty merkintä holhousasioiden rekisteriin, muuttuu, rekisteriin merkitään muuttunut tieto ja ajankohta, josta alkaen muutos on voimassa.”

Mielestäni alkuperäiseen valtakirjaan pitää tehdä jonkinlainen merkintä eli se pitää pyytää maistraattiin ja merkitä, että tehtävä on lakannut ja päivämäärä valtuutetun luopumisilmoitukselle.

Tuleeko teille jotain muuta mieleen ja mikä olisi hyvä merkintä valtakirjaan.?

Työryhmän kannanotto

Edunvalvontavaltuutus lakkaa edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 11 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan, kun valtuutettu ilmoittaa holhousviranomaiselle luopuvansa tehtävästään. Valtuutuksen lakkaaminen ei siis edellytä maistraatin päätöstä. Lakkaaminen merkitään kuitenkin holhousasioiden rekisteriin edunvalvontavaltuutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesti.

Toimenpiteistä edunvalvontavaltuutuksen lakatessa säädetään lain 35 §:ssä. Sen mukaan valtuutettu on valtuutuksen lakattua velvollinen viipymättä luovuttamaan *valtakirjan* ja hoidossaan olevan omaisuuden valtuuttajalle, tämän edunvalvojalle, toissijaiselle valtuutetulle tai muulle omaisuuteen oikeutetulle.

Laissa edellytetään valtakirjan luovuttamista oikeudenomistajalle, mutta siinä ei ole säännöksiä lakkaamisen vuoksi valtakirjaan tehtävistä merkinnöistä. Työryhmän mielestä hyvä käytäntö olisi, että maistraatti tekee valtakirjaan merkinnän valtuutuksen lakkaamisesta ja luopumisilmoituksen päivämäärästä. Maistraatti voi tätä tarkoitusta varten pyytää valtuutettua toimittamaan valtakirjan maistraattiin. On kuitenkin huomattava, että valtakirjan toimittaminen maistraattiin on vapaaehtoista silloin, kun valtuutus lakkaa kokonaan. ([Vrt Kannanotto 11.10.2013/ Kysymys 1](#))

Holhousviranomaisen edustaminen tuomioistuimessa

29.5.2013/Kysymys 2

Olemme keskustelleet siitä sovelletaanko uutta OK 15:2 (718/2011) maistraattiin ja siihen voiko muu virkamies kuin maistraatin ylemmän oikeustieteellisen koulutuksen saanut virkamies edustaa maistraattia edunvalvontaa koskevissa asioissa ja erityisesti riitaantuneissa asioissa sekä istunnoissa.

Vanhastaan on ajateltu, että koska viranomaisedustuksessa ei ole kyse toimimisesta oikeudenkäymiskaaren tarkoittamana asiamiehenä tai avustajana niin se ei muuta säädöksiin perustuvaa puhevallan käyttöä (LAVM 22/2001).

Onko niin, että ko lainkohtaa sovelletaan maistraattiin kun se käyttää maistraatin puhevaltaa holhousviranomaisena ja lakisääteisesti velvollisena tekemään tarvittaessa hakemuksia edunvalvonnoista (holhtL 72 § ja 91 §) vaiko ei? Emmehän toimi päämiehehdokkaan asiamiehenä tai avustajana vaan käytämme puhevaltaa nimenomaan holhousviranomaisena ja valvovana viranomaisena jonka tehtävät sekä velvollisuudet perustuvat holhoustoimilakiin. Maistraatin sisäisessä työjärjestyksessä puhevalta on voitu järjestellä ja delegoida eri henkilöille.

Työryhmän kannanotto

Oikeudenkäymiskaaren 15 luvussa säädetään oikeudenkäyntiasiamiehistä. Kun maistraatin virkamies hoitaa edunvalvojan määräämistä koskevaa asiaa tuomioistuimessa, hän ei työryhmän käsityksen mukaan toimi maistraatin asiamiehenä vaan hoitaa laissa maistraatille säädettyä tehtävää viranomaisen edustajana. Tästä syystä oikeudenkäymiskaaren 15 luvun kelpoisuussäännökset eivät tule noudatettavaksi kysyjän esittämässä tilanteessa.

Viranomaisedustusta koskeva periaate näkyy kysyjän mainitsemassa lakivaliokunnan mietinnössä LaVM 22/2001 jossa todetaan seuraavasti, ”Useissa säädöksissä säädetään ns. viranomaisedustuksesta eli siitä, että viranomainen käyttää toimialallaan puhevaltaa tuomioistuimissa. Esimerkiksi alueellisista ympäristökeskuksista annetun asetuksen ([57/1995](#)) 8 §:n mukaan ympäristökeskuksen toimialalla valtion etua ja oikeutta valvoo tuomioistuimissa ympäristökeskuksen johtaja tai hänen valtuuttamansa henkilö. Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n uudistaminen ei muuta säädöksiin perustuvaa puhevallan käyttöä, koska viranomaisedustuksessa ei ole kyse toimimisesta oikeudenkäymiskaaren tarkoittamana asiamiehenä tai avustajana.”

Lakivaliokunnan mietintö liittyy 1.6.2002 voimaan tulleeseen 15 luvun 2 §:n muutokseen, jossa oikeudenkäyntiavustajan ja asiamiehen kelpoisuusvaatimuksiin lisättiin lakimiehen tutkinto. Vuoden 2013 alusta voimaan tulleet oikeudenkäymiskaaren 15 luvun muutokset eivät työryhmän käsityksen muuta tilannetta. Uudella lainsäädännöllä ei myöskään muutettu sitä periaatetta, että asianosainen voi pääsäännön mukaan itse edustaa itseään tuomioistuimessa.

Virolaisten edunvalvonta

29.5.2013 Kysymys 3

Voisiko Suomeen muuttaneiden virolaisten kanssa menetellä niin, että he saavat tehdä tiliä edelleen Viroon. Jos he haluavat muuttaa edunvalvonnan tänne, he voivat ottaa sitten yhteyttä maansa holhousviranomaiseen, joka oman keskusviranomaisensa kautta ottaa yhteyttä Suomen oikeusministeriöön. Sieltä meille tulee asiat sitten käännettyinä.

Asia liittyy aikaisempaan keskusteluun siitä, mitä vaaditaan, ennen kuin asia merkitään rekisteriin. Esim. HoltL 46 a § ja 65 § 1 mom 6 kohta. Kysely on alun perin lähtenyt Kelasta, josta kysyttiin, miten pitäisi toimia, jotta valvonta näkyisi holhousasioiden rekisterissä, eikä asiakkaan tarvitsisi joka kerta erikseen näyttää virolaista määräystä.

Työryhmän kannanotto

Asiassa tulee sovellettavaksi ns. Haagin sopimus aikuisten kansainvälisestä suojelusta, jonka osapuolia Suomi ja Viro ovat. Sopimuksen mukaan valvonnan siirto ei ole pelkästään asianosaisten tai maistraatin harkinnassa. Kun päämiehen asuinpaikka on siirtynyt Suomeen, pääsääntönä on, että valvonta käynnistetään täällä. Suomi voi kuitenkin tiedustella aikaisemmalta asuinvaltiolta, jatkaako se valvontaa. Jos valtio ilmoittaa jatkavansa edelleen valvontaa, voidaan valvonta jättää Suomessa holhoustoimilain 46 a §:n mukaisesti järjestämättä tai järjestää se vain osittaisena. Käytännössä sen tiedusteleminen, järjestääkö lähtömaan valtio valvonnan, voidaan hoitaa valtioiden keskusviranomaisten avulla. Jos valvonta järjestetään Suomessa, edunvalvonta merkitään holhousasioiden rekisteriin holhoustoimilain 65 §:n 1 mom 6 kohdan mukaisesti..

Virossa annettu aikuisten suojelua koskeva päätös tunnustetaan Suomessa sopimuksen mukaisesti ilman eri vahvistusta. Jos kuitenkin maistraatti katsoo, että päätös ei ole pätevä Suomessa esim siksi, että se on ordre-public -periaatteen vastainen, se voi hakea ratkaisun asiaan Helsingin hovioikeudesta.

Kysyjä viittaa kysymyksessään siihen, että edunvalvonta siirrettäisiin maiden keskusviranomaisten kautta Virosta Suomeen. Todettakoon selvyuden vuoksi, että edunvalvonnan siirrot valtiosta toiseen tapahtuvat oikeusministeriöiden välityksellä vain Pohjoismaiden kesken.

Edunvalvontavaltuutuksen osittainen lakkaaminen

11.10.2013/ Kysymys 1

Meillä on tapaus, jossa edunvalvontavaltakirja on vahvistettu vuonna 2011. Valtuutetulla on tilivelvollisuus. Tileistä on käynyt ilmi, ettei valtuutettu ole sopiva tehtävään. Näin ollen haemme edunvalvojan määräämistä. Kun edunvalvoja määrätään, valtakirja lakkaa olemasta voimassa siltä osin kuin edunvalvojan kuuluu huolehtia niistä tehtävistä, joita valtuutus koskee. Me haemme edunvalvojaa vain taloudellisiin asioihin. Valtakirja jäisi voimaan henkilökohtaisten asioiden osalta. holhousasioiden rekisterissä ei valtuutetun tehtävää ole määrätty. Nyt sitten valtuutetulle jää valtakirja edelleen itselleen ja valtakirjassa on vahvistusleima. Nythän periaatteessa valtuutettu voisi jatkaa valtuutettuna myös taloudellisissa asioissa, jos hän esittää vahvistetun valtakirjan. Onko tämä ihan asianmukainen ratkaisu? Voisiko asialle tehdä jotain käräjäoikeudelle menevässä hakemuksessa? Itse en keksi ratkaisua.

Työryhmän kannanotto:

Edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 11 §:n 2 momentin mukaan edunvalvontavaltuutus lakkaa olemasta voimassa niiltä osin kuin edunvalvojan määräys on annettu. Lain 27 §:n mukaan holhousasioiden rekisteriin on merkittävä valtuutus, jos se koskee valtuuttajan edustamista taloudellisissa asioissa. Kun edunvalvontavaltuutus tässä tapauksessa lakkaa taloudellisten asioiden osalta, merkintä lakkaamisesta on tehtävä holhousasioiden rekisteriin siten kuin edunvalvontavaltuutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään.

Valtakirjaan on syytä vastaavasti tehdä merkintä siitä, että valtuutus on lakannut taloudellisten asioiden osalta sekä lakkaamispäivä.

Edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 33 §:n 3 momentin perusteella valtuutettu on velvollinen pyydettäessä antamaan maistraatille tehtävänsä koskevat tarpeelliset tiedot, tositteet ja asiakirjat. Työryhmän näkemyksen mukaan maistraatti voi tämän lainkohdan perusteella vaatia valtuutettua toimittamaan valtakirjan maistraattiin merkinnän tekemistä varten. (Vrt Työryhmän kannanotto [29.5.2013/Kysymys 1](#))

Perinnönjako ennen 1.12.1995 kuolleen perittävän jälkeen

11.10.2013/Kysymys 2

Olisimme kysyneet onko kehittämistyöryhmä edelleen sitä mieltä että perinnönjako ennen 1.12.1995 kuolleen perittävän jälkeen (PK 23.3. siirtymäsäännös) vaatii pesänjakajan, jos pesässä on vajaavaltainen, joka on tullut pesän osakkaaksi vasta ko. ajankohdan jälkeen esim. sijaan tulijana.

Asiasta on esitetty myös tulkinta, joka mukaan vajaavaltaisuuden pitäisi olla ollut voimassa lain muuttuessa. Tämän tulkinnan mukaan voimaantulosäännöksillä otettaisiin yleisesti kantaa olemassa oleviin tilanteisiin, ellei muuta määrätä eikä niillä tulisi rakentaa tulkinnan kautta jälkikäteisiä takaumia tulevaan vajaavaltaisuuteen perustuen. Lainmuutoksen taustalla on ollut myös se, että pesänjakajan käyttöä haluttiin rajoittaa sen kankeuden vuoksi. Näin ollen voitaisiin katsoa, että jos vajaavaltainen on tullut pesän osakkaaksi myöhemmin, voidaan uusia säännöksiä soveltaa ja maistraatti olisi lupa-asiassa toimivaltainen.

Tästä syystä pyydän kehittämistyöryhmää pohtimaan onko voimaantulosäännöksen aikaisempi tulkintasuositus kehittämistyöryhmällä edelleen sama näitten argumenttien valossa.

Työryhmän kannanotto

Työryhmä on aiemmin todennut kysymyksen osalta seuraavaa:

PK 23:3:n muutokseen (1153/1995) liittyy voimaantulosäännös, jonka mukaan, jos perittävä oli kuollut ennen 1.12.1995, sovelletaan aikaisempia säännöksiä. Aikaisemmilla säännöksillä tarkoitetaan niitä perintökaaren säännöksiä, jotka olivat voimassa ennen PK 23:3 muuttamista. Näiden säännösten mukaan jako oli pesänjakajan toimitettava, jos osakkaana on vajaavaltainen.

Perintökaareissa ei ennen edellä selostettua PK 23:3:n muutosta ollut säännöksiä uskotun miehen (tai edunvalvojan) edustusvallasta perinnönjakoa koskevissa asioissa silloin, kun päämies ei ollut vajaavaltainen. Edustusvalta määräytyy siten holhouslain ja nyttemmin holhoustoimilain nojalla. Holhouslaissa oli 1.12.1995 alkaen säännös, jonka mukaan edunvalvoja tarvitsee perinnönjaosta tehtyyn sopimukseen holhousviranomaisen luvan. Säännöstä sovelletaan muutoksen liittyvän

siirtymäsäännöksen mukaan sopimukseen, joka on tehty 1.12.1995 tai myöhemmin. Aikaisempaan sopimukseen sovelletaan aikaisempaa lakia, jonka mukaan holhousviranomaisen lupaa ei tarvittu.

Kun holhoustoimilaki tuli voimaan, se ei tältä osin ollut taannehtiva (99 § 2 kohta). Edelleenkin tilanne on siis se, että ennen 1.12.1995 tehtyyn jakosopimukseen ei tarvita maistraatin suostumusta. Jos sopimus on tehty myöhemmin, maistraatin suostumus on sitä vastoin tarpeen.

Sillä seikalla, milloin perittävä on kuollut, ei ole merkitystä edunvalvojan sopimuksentekovallan kannalta. Kelpoisuus tehdä sopimuksiahan riippuu sopimuksen tekemisen ajankohdasta.

Tilanne on siis seuraava:

Päämies on vajaavaltainen. Jakoa toimittamaan on määrättävä pesänjakaja, mikäli perittävä kuoli ennen 1.12.1995. Maistraatin lupa ei pätevöitä jakoa. Jos perittävä on kuollut myöhemmin, maistraatti voi myöntää luvan jakosopimukseen, jolloin se käy päämiestä sitovaksi.

Päämies on täysivaltainen. Jakosopimus, jonka uskottu mies on tehnyt ennen 1.12.1995, on pätevä ilman maistraatin lupaa. Jakosopimus, jonka uskottu mies tai edunvalvoja on tehnyt myöhemmin ilman pesänjakajaa, on pätevä ainoastaan, jos maistraatti on myöntänyt siihen luvan. Asia on näin riippumatta siitä, milloin perittävä on kuollut.

Vajaavaltaisia voi tulla sijaantulon kautta kuolinpesään myöhemminkin. Pesänjakaja tarvitaan, jos perittävä on kuollut ennen 1.12.1995 ja jos kuolinpesässä on jakohetkellä vajaavaltainen. Pesänjakaja tarvitaan näin olleen niissäkin tapauksissa, joissa perittävän kuolinhetkellä ei ollut vajaavaltaista, mutta jakohetkellä on.

Työryhmän kanta ei ole muuttunut edellä esitetystä. Työryhmä on kuitenkin tietoinen siitä, että hallintokäytännössä on tältä osin jonkin verran hajontaa ja että joissakin tilanteissa esimerkiksi jaettavien varojen ollessa vähäiset, tiukka tulkinta voi olla päämiehen objektiivisen edun vastainen. Lain sisältö on kuitenkin selvä, joten siitä poikkeaminen sisältää oikeustoimen pätemättömyyden riskin.

Maistraatin työntekijän esteellisyys

11.10.2013/ Kysymys 4

Maistraateissa on tullut esiin ongelma, johon olisi hyvä pohtia yhteistä ratkaisua, ja miettiä myös, olisiko asiaan lainsäädännöllistä ratkaisukeinoa.

Lupa-asiassa saattaa olla sellainen tilanne, että maistraatin työntekijä, joissain tapauksissa jopa henkikirjoittaja, on luvanvaraisen oikeustoimen osapuolena (tyypillisesti asuntokaupoissa, mahdollisesti myös perinnönjaoissa jne...). Yhdessä maistraatissa on nyt tällainen tilanne päällä ja lisäksi asia on riitainen. Näyttää siis todella huonolta, jos ja kun maistraatti itse ratkaisee tällaisen asian.

Viranomainen kuten maistraatti ei kai sinänsä voi olla esteellinen ratkaisemaan asiaa. Kysymys on kuitenkin myös siitä, miltä tällainen toiminta kansalaisen silmissä näyttää. Poliiseilla ainakin on sellainen järjestely (perustuuko ihan lakiin, en tiedä) että jos poliisi on epäiltynä rikoksesta, oman poliisiaseman poliisit eivät sitä tutki, vaan tutkinta suoritetaan jossain ihan muualla.

Nythän näin voi tehdä ilmeisesti vain siten, että päämiehen koko valvonta siirretään toiseen maistraattiin joko kokonaan tai vaikkapa väliaikaisesti. Mikähän tällaisessa tilanteessa olisi suositeltava menettelytapa, kun tuota toivottua säännöstä ei ole?

Työryhmän kannanotto:

Työryhmä on aiemmin ottanut kantaa samaan asiaan liittyvään kysymykseen [2.6.2010/Liite3](#). Kuten tuolloin annetussa kannanotossa todetaan, työryhmä on kysyjän kanssa samaa mieltä siitä, että virasto sinänsä ei tule esteelliseksi. Jos kuitenkin katsotaan, että kaikki maistraatin virkamiehet ovat esteellisiä käsittelemään asiaa, niin kyseistä päämiestä koskevan valvonnan siirto on mahdollista HolhTL 47§:n 2 momentin nojalla. Jos jääviysongelma liittyy vain yksittäiseen asiaan (esim. lupa-asia), valvonta voidaan tuon asian tultua ratkaistuksi siirtää takaisin.

Tuleeko maistraatin tutkia edunvalvontavaltuutuksen sisältöä? 14.2.2014/Kysymys 1

Voisiko kehittämistyöryhmä ottaa kantaa edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 18 § ja valtakirjan vahvistamiseen liittyen. Meille tuli valtakirja, jossa oli paitsi taloudelliset asiat niin seuraava lahjoituskohta: jos tai kun valtuuttaja joutuu pysyvästi laitoshoittoon, tulee valtuuttajan omistamat asunto-osakkeet lahjoittaa valtuutetulle. Valtakirjaan oli ymmärretty ottaa määräys esteettömästä varavaltuutetusta. Valtuuttaja taisi olla naimaton henkilö ja valtuuttajan tehtävään ryhtyi sisaren tai veljen tytär eli ei niin läheistäkään sukua oleva henkilö. Mitään muodollista estettä vahvistamiseen ei ollut. Valtakirja vahvistettiin ensin taloudellisten asioiden osalta. Jonkun ajan päästä tuli hakemus vahvistaa valtakirja varavaltuutettuun nähden. Muistaakseni näin tehtiin.

Olen itsekseni tässä miettinyt, onkohan tuolla pykälällä kuitenkaan tarkoitettu juuri muita kuin tavanomaisia lahjoja. Hallituksen esityksessä on asiasta vain muutama rivi. Tässä tapauksessa tilanne oli se, ettei valtuuttajalla ollut muuta omaisuutta eli lahjoituksen jälkeen hänelle jäi eläketulot ja hoitomaksut. Muistaakseni valtakirja oli taidettu tehdä valtuuttajan sairastumisen jälkeen. Jotenkin tuosta tuli sellainen hyväksikäyttöolo, mutta eipä sille mitään voinut. Tuo pykälä saattaa jatkossa altistaa mittaville väärinkäytöksille. Voiko maistraatti jättää valtakirjaa vahvistamasta, jos se johtaa tuollaiseen tilanteeseen?

Työryhmän kannanotto:

Edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisen edellytyksistä on säädetty edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 24 §:ssä. Kyseisessä pykälässä eikä muuallakaan laissa ole annettu maistraatille toimivaltaa suorittaa valtakirjan sisältöön liittyvää harkintaa. Lähtökohtana on, että valtuutus on yksityisoikeudellinen oikeustoimi, jonka sisällön valvonta ei kuulu viranomaiselle. Jos valtakirja on sisällöltään erityisen poikkeuksellinen saattaa yksittäistapauksissa syntyä kuitenkin epäily siitä, onko valtuuttaja ymmärtänyt valtakirjan merkityksen. Tällöin maistraatin on tarpeen hankkia asiasta lisää selvitystä esimerkiksi kuulemalla todistajia tai hankkimalla lääketieteellistä selvitystä valtuutetun terveydentilasta valtakirjan allekirjoitushetkellä. Jos selvityksen perusteella käy ilmi, että valtuuttaja ei ole ymmärtänyt valtuutuksen merkitystä, valtuutus on jätettävä vahvistamatta ja harkittava onko edunvalvojan määräys tarpeen. (Ks Antila, Edunvalvontavaltuutus, 2007, s.68-68).

Antila on todennut (s. 112), että jo edunvalvontavaltuutusta laadittaessa olisi syytä välttää sellaisia määräyksiä, joissa edunvalvontavaltuutetulla olisi oikeus lahjoittaa omaisuutta itselleen. Lahjan antaminen edellyttää tällöin joka tapauksessa varavaltuutetun määräystä, koska valtuutettu joutuu lahjan antamishetkellä arvioimaan, onko lahjan antaminen valtuuttajan edun mukaista, kun otetaan huomioon valtuuttajan olosuhteet lahjan antamishetkellä.

Kysyjä pohtii lisäksi sitä, onko laissa tarkoitettu, että valtuuttajan antamien lahjojen tulisi rajoittua vain tavanomaisiin lahjoihin. Edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 18 §:n mukaan edunvalvontavaltuutettu ei saa lahjoittaa valtuuttajan omaisuutta. Valtuutettu saa kuitenkin antaa valtuuttajan puolesta lahjan, jonka antamisen perusteet on yksilöity valtakirjassa. Työryhmä toteaa, että laissa ei ole edellytetty, että lahjan tulisi rajoittua vain tavanomaisiin lahjoihin. Työryhmän näkemyksen mukaan pykälä saattaa tulla sovellettavaksi esimerkiksi sukupolvenvaihdostilanteissa.

Maistraatin luvan täytäntöönpanokelpoisuus

14.2.2014/Kysymys 2

Maistraateissa on syntynyt epätietoisuutta siitä, tulisiko täytäntöönpanosta lausua lupapäätöstä annettaessa vai ei.

Kuopion hallinto-oikeus on katsonut lupa-asiaa koskevan ratkaisunsa perusteluissa 14.1.2013 (Dno 01603/12/1207, taltio 13/0011/2), että maistraatin olisi tullut lausua lupa-asiaa koskevassa päätöksessään, onko päätös täytäntöön pantavissa vasta lainvoimaisena vai voidaanko se panna täytäntöön vailla lainvoimaa.

Korkein hallinto-oikeus on samaa asiaa koskevassa ratkaisussaan KHO 31.1.2014 (Taltio 247, Dno 414/1/13) todennut, että hallintoviranomainen voi hallintolainkäyttölain 31 §:n 2 momentin nojalla ja lainkohdassa säädettyjen edellytysten täytyessä päätöksessään määrätä, että päätös on heti täytäntöön pantava. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että valituksenalaisessa asiassa ei ollut esitetty sellaista perustetta, jonka nojalla maistraatin päätös olisi lainvastainen siitä syystä, että päätöstä ei ollut määrätty heti täytäntöön pantavaksi.

Työryhmän kannanotto:

Hallintolainkäyttölain 31 §:ssä on säännökset viranomaisen päätösten täytäntöönpanosta.

Lain 31 §:n 1 momentin mukaan päätöstä, johon saa hakea muutosta valittamalla, ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Pykälän 2 momentin mukaan päätös voidaan kuitenkin panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana, jos laissa tai asetuksessa niin säädetään, tai jos päätös on luonteeltaan sellainen, että se on pantava täytäntöön heti tai, jos päätöksen täytäntöönpanoa ei yleisen edun vuoksi voida lykätä.

Viranomaisen päätöksessä todetaan yleensä, saako päätöksen panna täytäntöön vasta lainvoimaisena vai voidaanko se panna täytäntöön vailla lainvoimaa olevana.

Työryhmä toteaa, että holhousviranomaisen lupa-asiaa koskevat päätökset poikkeavat luonteeltaan olennaisesti muista viranomaisen lupapäätöksistä kuten rakennusluvista.

Holhousviranomaisen lupa-asiaa koskevassa päätöksessä on kysymys siitä, että holhousviranomainen toteaa edunvalvojan tekemän oikeustoimen olevan pätevä luvassa mainituilla ehdoilla. Holhoustoimilain 36 §:n mukaan oikeustoimi sitoo päämiestä vasta sitten, kun asialle on saatu holhoustoimilain mukainen lupa. Lupaa ei kuitenkaan ole välttämätöntä hakea ennen oikeustoimeen ryhtymistä, vaan lupa voidaan myöntää holhoustoimilain mukaan myös jälkikäteen. Tällöin täytäntöönpanoa koskevien

määräysten antaminen lupa-asian yhteydessä on työryhmän näkemyksen mukaan ongelmallista.

Työryhmä katsoo, että selvyiden vuoksi holhousviranomaisen olisi kuitenkin syytä lisätä lupapäätöstä koskevaan asiakirjaan esimerkiksi seuraava huomautus: ”Maistraatti huomauttaa, että tämän päätöksen perusteella tehty oikeustoimi ei sido päämiestä ennen kuin päätös on lainvoimainen.”

Yleisen edunvalvojan vaihtaminen työsuojelullisin perustein 14.2.2014/Kysymys 3

Joissakin tilanteissa yleisen edunvalvojan päämiehen käytös saattaa olla edunvalvojaa kohtaa uhkailevaa jopa siinä määrin, että päämiehestä joudutaan tekemään rikosilmoitus. Tällöin yleisen edunvalvojan (virassa olevan henkilön) ja päämiehen välille voinee syntyä sellainen vastakkainasettelu, että voidaan puhua esteellisyytilanteesta.

a) mahdollistavatko voimassa olevat säännökset, lähinnä oikeusapupiireistä ym. annetun OM:n asetuksen (581/2012) 5 §, edunvalvonnan vaihtamisen työsuojelullisin perustein oikeusaputoimistosta toiseen, ja

b) jos mahdollistavat, olisiko parempi tehdä tällaiset hakemukset nykyisen edunvalvojan vaiko maistraatin toimesta.

Työryhmän kannanotto:

Yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmä on ottanut vastaavaan kysymykseen kantaa 1.11.2013, joka on alla.

Holhoustoimen kehittämistyöryhmä on samalla kannalla yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmän kanssa.

Lisäksi työryhmä katsoo, että jos tilanteeseen ei ole muuta ratkaisua kuin edunvalvojan vaihtaminen, on luontevaa, että hakijana toimii yleinen edunvalvoja, joka myös tuntee tilanteen parhaiten.

Yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmä 1.11.2013:

”YLEISEN EDUNVALVOJAN VAIHTAMINEN (Kysymys

Yleinen edunvalvoja on hakenut maistraatilta edunvalvojan vaihdosta päämiehen väkivaltaisuuden vuoksi. Esitutkintapyyntö on joissain tapauksissa tehty. Syntyykö esteellisyys niin laajasti, että päämies täytyisi siirtää toiselle palveluntuottajalle?

Vastaus 1.11.2013

Kysyjän tapauksessa oikeusaputoimiston edunvalvoja on tehnyt itsenäisesti hakemuksen hänen vapauttamisestaan edunvalvojan tehtävästä. Jos siirto tapahtuisi, se koskisi myös kulloinkin virkaa hoitavaa edunvalvojaa, vaikka häneen ei olisi kohdistunut uhkaa. Asetuksen mukaan esteellisyys on yleiselle edunvalvojalle ainoa peruste olla ottamatta vastaan tehtävää ja siten myös siirtää se toiseen toimistoon tai toimiston toiselle edunvalvojalle. Holhoustoimilaissa on vapauttamisen perusteena myös ”muu peruste”. Tämä koskee tilanteita, joissa edunvalvojan vapautusta hakee joku muu kuin edunvalvoja, sillä pykälän mukaan edunvalvoja voi kuitenkin aina saada vapautuksen tehtävästään, jos

hän sitä pyytää. Kun yleinen edunvalvoja hoitaa virkatehtävää, eikä ole henkilökohtaisesti määrätty edunvalvojaksi, tulisi tehtävästä vapautumisesta ensin keskustella palveluntuottajan organisaatioissa.

Työryhmä katsoi, että työsuojelliset perusteet ja toimet on käsiteltävä ensisijaisesti toimiston sisällä. Työnantaja vastaa työntekijän suojelusta. Ensisijainen keino ei voisi olla se, että yleinen edunvalvoja hakee väkivaltaisen tai hankalan asiakkaan siirtämistä jollekin toiselle, joko samaan toimistoon tai toiseen oikeusaputoimistoon. Jos tällainen asiakas siirretään toiselle palveluntuottajalle, voidaan ajatella, että toimitaan asetuksen ja palvelusopimuksen vastaisesti. Päämiehelläkin on oikeus saada edunvalvontapalvelut asetuksen mukaiselta palveluntuottajalta, ellei palveluntuottaja ole esteellinen. Järjestämislain mukaan oikeusaputoimiston velvollisuus on järjestää palvelut alueellaan. Laki ei kuitenkaan sinänsä kiellä hoitamasta palvelua päämiehille, joilla ei ole kotipaikkaa toimiston edunvalvonta-alueella.

Toimiston sisällä edunvalvojalta toiselle siirto voisi työryhmän käsityksen mukaan tulla kysymykseen hyvin perustellusta syystä. Esimerkkinä voisivat olla ne tilanteet, joissa edunvalvoja tulee esteelliseksi, mutta este ei koske koko toimistoa, samoin vaikea luottamuspuola voisi olla samanlainen peruste. Sen sijaan koko toimiston esteellisyys tulisi olla asetuksen mukaisesti ainoa peruste sille, että päämiehen edunvalvojaksi vaihdetaan toisen oikeusaputoimiston yleinen edunvalvoja. Päämiehellä ei ole valinnanvapautta palveluntuottajan suhteen, vaan se on määritelty asetuksessa. Toimiston edunvalvojien osalta asiakas voi esittää toiveita. Katsottiin myös, että olisi hyvin poikkeuksellista, että koko toimisto tulisi esteelliseksi hoitamaan edunvalvojan tehtäviä työsuojellisin perustein. Työsuojelun keinot tulisi löytää muualta. Päämiehen siirtäminen toiselle edunvalvojalle tai palveluntuottajalle ei välttämättä ratkaise asiaa.”

Aiempiä kannanottoja

Vuosi 2005

Tietojensaantioikeus (3/2005, Liite 2)

Tarkoitetaanko oikeudenomistajien tiedonsaantioikeudella kollektiivista oikeutta saada yhdessä toimien tietoja vai onko kyseessä henkilökohtainen jokaisella oikeudenomistajalla oleva oikeus? Hallituksen esityksestä ei 88 §:n kohdalta löytynyt apua. Haimme viitteitä myös muiden pykälien kuten 60 §:n kohdalta ja olemme kallistumassa kollektiivisen oikeuden puolelle, mutta jos tätä on pohdittu lakia valmisteltaessa niin teillä voisi olla parempaa tietoa.

Työryhmän kannanotto:

Lainkohta on tulkinnallinen. Työryhmän näkemyksen mukaan kuitenkin tietojensaantioikeuden yksilöllisyyttä tukevat useat seikat. Oikeudenomistajat käsite kattaa laajemman piirin kuin kuolinpesän osakkaat. Oikeudenomistaja voi kuolinpesän osakkaan lisäksi olla esimerkiksi legaatinsaaja tai velkoja. Jos lainkohdan tulkittaisiin tarkoittavan kollektiivista oikeutta, se voisi käytännössä johtaa mahdottomaan tilanteeseen. Yksittäisen kuolinpesän osakkaan pitäisi saada esimerkiksi legaatinsaajan suostumus tietojen saamiseen.

Lisäksi kuolinpesän osakkaalla on yksinäänkin oikeus ajaa kannetta kuolinpesän puolesta vaikka kuolinpesä muutoin toimiikin kollektiivisesti. Kanteen ajaminen saattaa edellyttää tietojen saamista myös yksilöllisesti.

Lisäksi jos lainsäätäjällä olisi nimenomaisesti halunnut rajata tiedonsaantioikeuden kollektiiviseksi, se olisi todennäköisesti kirjoitettu niin että se kävisi lain sanamuodosta ilmi.

Vuosi 2010

Maistraatin virkamies edunvalvojana

2.6.2010/Liite 3

Jos maistraatin holhoustoimen työntekijä, henkikirjoittaja tai päällikkö toimii jonkun edunvalvojana (esim. alaikäisten lastensa) ja tekee maistraatille tiliä edunvalvontatehtävästään, onko maistraatti esteellinen hyväksymään tilit? Miten tällaisissa tapauksissa on toimittava? Voidaanko valvonta siirtää toiselle maistraatille?

Kannanotto:

Työryhmän käsityksen mukaan virasto sinänsä ei tule esteelliseksi. Virkamies sen sijaan voi tulla esteelliseksi hallintolain 28 §:ssä säädetyillä perusteilla.

Käytännössä voi olla asianmukaista, että valvonta siirretään toiseen maistraattiin, mikä on mahdollista holhoustoimilain 47 §:n 2 momentin nojalla. Sen mukaan holhousviranomainen, jolle valvonta kuuluu, voi siirtää valvonnan toiselle holhousviranomaiselle, jos sillä jonka etua on valvottava, on kotikunta viimeksi mainitun holhousviranomaisen toimialueella tai jos siirto on muutoin tarpeen valvonnan kannalta. Ennen valvonnan siirtämistä on kuultava edunvalvojaa ja holhousviranomaista, jolle valvonta aiotaan siirtää.

Vuosi 2011

Rakentamattoman tontin vuokraaminen

15.3.2011/Liite 1

Alaikäisen nimiin ollaan vuokraamassa kaupungilta rakentamatonta tonttia. Kaupungin kartastoinsinööri oli tiedustellut toimintaohjeita lainhuutoviranomaiselta (maanmittaustoimisto), josta hänelle oli kerrottu, että oikeustoimeen tulisi saada holhousviranomaisen lupa.

Lainhuudatusta, erityisen oikeuden kirjaamista ja kiinnitystä koskevasta opetusmateriaalista (ks liite Lainhuuto ym ohje: Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Kiinteistököölyt I-IX, kohta 104.2.) voisi kieltämättä päätellä edunvalvojan tarvitsevan holhousviranomaisen luvan sekä maanvuokra- tai muun käyttöoikeuden luovuttamiseen tai vastikkeelliseen hankkimiseen rakennuksineen, mikäli oikeus voidaan maanomistajaa kuulematta siirtää kolmannelle, että kategorisesti kaikkeen kiinteän omaisuuden tai kirjaamisvelvollisuuden alaisen käyttöoikeuden vuokraamiseen vajaavaltaiselle pidemmäksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi tai pidemmäksi ajaksi kuin vuodeksi täysi-ikäisyyden alkamisesta.

Maanmittaustoimiston näkemyksen mukaan se, että tontilla on rakennusoikeus ja tontille tullaan rakentamaan rakennus, olisi omiaan tekemään jo rakentamattoman tontin vuokraamisesta lupaa edellyttävän oikeustoimen. Holhoustoimilain 34 §:n sanamuoto ei kuitenkaan oman käsitykseni mukaan veny sellaisen rakentamattoman kiinteistön vuokraoikeuden hankkimiseen, jossa kiinteistöllä on rakennusoikeus vaan ei rakennusta. Hallituksen esityksestä ei saa tukea laajentavalle tulkinnalle eikä liioin Välimäen kirjoittamasta Holhoustoimilain pääpiirteet -kirjasta (3. painos, s. 99).

Tein tontin vuokraamislupaan liittyvässä asiassa pikaisen kyselyn parille kollegalle ja lähtökohtaisesti rakentamattoman tontin vuokraamisen luvanvaraisuuteen suhtauduttiin kielteisesti. Samassa yhteydessä törmäsin kuitenkin mielenkiintoiseen pohdintaan siitä, millainen vuokratontilla sijaitsevan rakennuksen tulisi olla, että tontin vuokraamisesta tulisi yksiselitteisesti luvanvarainen. Asialla on sikäli käytännön merkitystä, että kaupan kohteena olevilla vuokratonteilla on joskus myös keskeneräisiä rakennuksia. Omasta puolestani hakisin vauhtia kiinteistöllä olevan rakennuksen käsitteeseen maankäyttö- ja rakennuslain 113 §:stä, jonka mukaisesti rakennus on ”kiinteä tai paikallaan pidettäväksi tarkoitettu rakennelma, rakenne tai laitos, joka ominaisuuksiensa vuoksi edellyttää viranomaisvalvontaa” pois lukien 2. momentissa mainitut rakennelmat ja pienehköt laitokset. Viranomaisvalvonnan ulottuessa rakentamiseen jo varhaisessa vaiheessa, katsoisin rakennuksen perustuksetkin sekä holhoustoimilaisissa että maankäyttö- ja rakennuslaissa huomioon otettaviksi rakennuksiksi.

Tulkintaohje lupa-asioissa on ollut ainakin edellisen kymmenen vuoden aikana se, että lupasäännöksiä ei pitäisi tulkita laaventavasti. Sain eilen maanmittauslaitokselta lisätäsmennystä heidän näkemykseensä tontinvuokraoikeuden hankkimisen luvanvaraisuutta koskevassa asiassa.

Täsmennys lienee aiheellista saattaa asiassa aiemmin esittämäni ohella kehittämistyöryhmän tiedoksi. Tulkintavirheitä välttääkseni laitan kirjaamislakimiehen esittämät perustelut tähän suorana sitaattina:

”Kirjaamismenettelyn käsikirjan sivulla 125 todetaan, että edunvalvojalla ei ole oikeutta ilman maistraatin lupaa tehdä oikeustoimia, jotka luetaan HolhTL:n 34 §:ssä. Näitä ovat käsikirjan mukaan mm. ”kiinteistön taikka MK 14:2:n mukaisen käyttöoikeuden luovuttaminen”. Näin ollen lupa tarvitaan, jos kyseessä on (1) määräaikainen käyttöoikeus, joka (2) saadaan siirtää kolmannelle kiinteistön omistajaa kuulematta ja jos (3) alueella on tai sille saadaan sopimuksen mukaan rakentaa oikeudenhaltijalle kuuluvia rakennuksia tai laitteita.

Maanmittauslaitoksen nettisivuilla julkaistulla kirjaamismenettelyn käsikirjalla pyritään edistämään kirjaamistoiminnan lainmukaisuutta ja yhdenmukaisuutta. Ohjekirjassa kerrotaan, miten kirjaamiskäytännössä on eri kysymyksiin vakiintuneesti vastattu, ja esitetään näkemyksiä siitä, mikä on voimassa olevan oikeuden kanta käsillä olevissa tilanteissa. Varsinainen oikeuslähde ko. käsikirja ei luonnollisestikaan ole, mutta siihen asti, kunnes ohjeistusta muutetaan, noudatamme käsikirjaan kirjattua menettelyä.

Itsekään en lue HolhTL:n 34 §:n 1-kohdan sanaa ”rakennuksineen” merkitykseltään rajoittavana (soveltuisi ainoastaan, jos kohde on rakennettu), vaan lähinnä lisätietona (jos kiinteistöllä on rakennuksia, niin ne toki seuraavat sopimuksen mukana).”

Kannanotto:

Holhousvoimilain 34 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan edunvalvoja ei saa ilman holhousviranomaisen lupaa ” luovuttaa tai vastiketta antamalla hankkia kiinteää omaisuutta tai sellaista maanvuokra- tai muuta käyttöoikeutta rakennuksineen, joka voidaan maanomistajaa kuulematta siirtää kolmannelle”.

Pohdittavana on kysymys siitä, tarvitaanko vuokraamiseen lupa, jos vuokrattavalla tontilla ei ole rakennusta. Työryhmän näkemyksen mukaan sanonnalla ”maanvuokra- tai muu käyttöoikeus rakennuksineen” on vakiintuneesti tarkoitettu myös tilannetta, jossa maa-alueella ei ole rakennusta, mutta johon se on mahdollista rakentaa.

Näin ollen, oikeustoimen pätevyyden varmistamiseksi, sopimukseen on syytä hakea lupa kunnes asiasta mahdollisesti saadaan tuomioistuimen ennakkoratkaisu.

Uskotun miehen määräys yhteisomistussuhteen purkamista varten (6.10.2011/Liite 3)

Oikeus on määrännyt uskotun miehen yhteisomistussuhteen purkamista varten liikehuoneistoon. Uskottu mies kysyy nyt, että tarvitseeko maistraatin luvan, kun toinen omistaja on edunvalvonnassa. Eli tarvitseeko liikehuoneistoon kauppaan luvan tai onko uskottu mies rinnastettavissa pesänjakajaan. Onko tullut vastaan tällaista kysymystä.

Kannanotto:

Holhousvoimilain 34 §:n lupasäännökset koskevat edunvalvojan velvollisuutta hakea lupa laissa mainituille oikeustoimille. Yhteisomistussuhteen purkamista varten määrättyä uskottua miestä nämä säännökset eivät koske, vaan hänen oikeuksistaan ja

velvollisuuksistaan säädetään eräistä yhteisomistussuhteista annetussa laissa (180/1958). Laki ei edellytä, että yhteisomistuksen purkamista varten määrätyn uskotun miehen tulisi hakea holhousviranomaisen lupa toimilleen.